

50 år i Lund
év Lundban

50 år i Lund év Lundban

Egy svédországi magyar egyesület
félévszázados története

50-års historia av en
ungersk förening i Sverige

Adatközlők/Uppgiftslämnare

Balla, Gyula

Fodor, Béla

Henriksson, Katalin

Hübner, Egon

László, Katalin

Lévay Bengtsson, Mária

Markó, László

Móré, Imre

Ortman, Mária

Papp, Iván

Paska, Katalin és Paska Ottó

Pétery, Zoltán

Somogyi, László

Szente, Imre

Szöllősi, Antal

Tihanyi, Mátyás

Köszönjük a fényképek készítőinek és tulajdonosainak, hogy rendelkezésünkre bocsátották a gyűjteményüket.

Stort tack till alla som hjälpte oss med uppgifter, för tillätese till publicering av deras fotografier.

Az adatokat összegyűjtötte és feldolgozta

Insamling och bearbetning av uppgifter

Boross, Kálmán

A svéd összefoglalót írta

Sammanfattning på svenska

Henriksson, Katalin

Szerkesztő / redaktör

Balázs, Viktória

A borítót tervezte / omslag

Hellstam, Dagmar

Megjelent 2007-ben a Lundi Magyar Kultúrfórum

fennállásának 50. évfordulója alkalmából

a Svédországi Magyarok Országos Szövetsége támogatásával.

Utgiven 2007 med anledning av 50 års jubileum av

föreningen Ungerskt Kulturforum i Lund

med stöd från Ungerska Riksförbundet.

Elektronikus változatban elérhető a www.lundikulturforum.se honlapról.

Skriften kan laddas ner från föreningens hemsida www.lundikulturforum.se.

„...minden magyar azon a helyen
ahová őt a sors állította, munkájának
legjavát adja, mert így kívánja ezt a
magyar felelősségtudat, a magyar
nemzeti becsület és a magyar jövő.”

- Esterházy János -

Előzmények

Az 1956-os forradalom leverése a modern idők legnagyobb magyar népvándorlását idézte elő. A szabadság utáni vágy és a megtorlástól való félelem 200 000 embert készített hazája elhagyására. A menekülők áradatának jelentős része Ausztria felé irányult, de menekültek Jugoszlávián keresztül is. Szlovéniában, Gerovóban volt a gyűjtőtábor, oda érkezett a svéd válogató bizottság. Anders Svensson történész 1992-ben a *Sydsvenska Dagbladet*-ben közölt tanulmányában rámutatott, hogy a válogatást nem csupán az emberbaráti segítőkészség határozta meg, hanem gazdaságpolitikai, illetve pártpolitikai szempontból is irányították. Sven Aspling, a későbbi szociális miniszter levélben szólította fel a válogató bizottságot, hogy a szociáldemokrata menekülteket helyezték előnybe. Ez 1957. április 24-én történt, miután segélykérő levelek érkeztek a jugoszláv táborból magyar szociáldemokratáktól.

A lendületesen fejlődő svéd gazdaságnak bizonyos ágazatokban nagy szüksége volt képzett munkaerőre. Ez a tény is befolyásolta a válogatók munkáját, ami egyúttal válasz is arra a kérdésre, hogy miért sikerült a magyar menekültek nagy részének oly gyorsan beilleszkedni az idegen környezetbe. A *Lunds Dagblad* 1957. június 11-i számában arról számol be, hogy „A magyarok megtalálták a helyüket Svédországban, új hazájukban. A legtöbben már jól beszélik a nyelvet, sokan közülük dolgoznak. Különösebb beilleszkedési problémák nem tapasztalhatók...” Nem, mivel a menekültek gyorsan elhelyezkedhettek, általában a szakmájuknak megfelelő állásban, hiszen már eleve úgy válogatták ki őket, hogy feltölthessék velük a munkapiaci hiányokat. Ez a megállapítás a „hivatalos úton” érke-

Malmöbe érkező menekültek

zett menekültekre vonatkozik, azokra, akik a svéd állam vállalásának keretébe tartoztak, az Arbetmarknadsstyrelsen szervezésében. Ez eredetileg ezer személyről szólt, de ez a szám gyorsan emelkedett 2-3, majd 1956 végére 4 ezerre, míg végül is kb. 8 ezer magyar kapott Svédországban menedékjogot. Volt azonban magánkezdeményezésű menekült szállítás is, ott a válogatást nem a kormány irányította. A Rädga barnen („Mentsd a gyermekeket”) nevű segélyszervezet költségére érkezett a legelső menekültszállítmány Bécsből Ystadba 1956. november 13. éjjelén. Ebben a csoportban csak gyerekek és nők voltak, összesen 102 személy, ebből 70 gyerek.

Sorra hozzák létre az ideiglenes gyűjtőtáborokat (Dél-Svédországban Ramlösa

Örtöftai tábor 1957 tavaszán.
Balról jobbra egy svéd fiú, Enyedi Csaba,
Györfői Péter, Dániel, Mervel Ferenc,
Somogyi László

Brunn, Ärtholmen, Saltsjöbaden Ystadban, Frostavallen, Mölle, az elegáns Falsterbohus, Ängelholm), melyeket fokozatosan töltik meg a menekültek. Az első „hivatalos” szállítmány november 16-án délután érkezett meg Helsingborgba. Két autóbusszal összesen 61 személy jött, javarészt 25 év körüli fiatalok. 35-en a ramlösa-i táborban kötöttek ki, míg a többiek (csupa férfiak) Malmöbe kerültek. A menekültek fogadásánál hasznos segítséget nyújtottak a már korábban Svédországban élő, a svéd nyelvet bíró magyarok (Helsingborgban Hradil Béla, Malmöben Hellstam Dagmar, Ängelholmban Olsson Márta, Lundban Hornyánszky-

ék, Juhász Tibor és még biztosan sokan mások).

A svédek találékonysága a menekültek megsegítésére nem ismert határt. A lundieisekolások a magyar himnusz svéd fordítását árusították; a diákok olyan jól megszervezték egy gyűjtési akciót, hogy több mint 120 ezer koronát adtak át a svéd Vöröskeresztnek; kiadtak egy füzetet „Brott mot Ungern” címmel 10 ezer példányban s 5 koronáért árulták; a Rotary klub karácsonyi ünnepségén az egymásnak szánt ajándékokat összecsomagolták és elküldték a möllei menekült táborba..., és sorolni lehetne a végtelenségig. Nem csoda hát, hogy a menekültek is megpróbálták a maguk módján viszonzni ezt a sok figyelmességet. A ramlösa-i táborból két hölgy (anya és lánya) saját kezdeményezésre december 18-án a lund Grand hotelben hálahangversenyt adott Bartók és Liszt műveiből. Ők voltak az első fecskék Lundban, de csak látogatóban.

Mivel sem a városban, sem a környéken nem volt menekülttábor, a végül is Lundba került menekülteket más táborokból, utólag válogatták össze s túlnyomó többségük részére ideiglenesen az örtoftai cukorgyár munkásotthonát (Kampanjhemmet) jelölték ki szálláshelyül, ahonnan naponta jártak be Lundba nyelvtanfolyamra. Elsősorban azok jöttek ide, akik tanulni szerettek volna, vagy megszakított tanulmányaikat kívánták itt folytatni.

Sokak számára csupán ugródeszka volt a lundi tanfolyam. Elvégzése után szétszéledtek az országban, hogy ki-kí a maga választotta helyen fogjon hozzá új élete megalapozásának. Egyesületünk története azokról szól, akik itt maradtak, de azokhoz is, akik számára az itt töltött néhány hónap ma már csak szépen, lassan, de biztosan halványuló emlék.

A nyelvtanfolyam egy csoportja a svéd tanárral

A Lundi Magyar Kultúrfórum rövid története

A svédországi 56-os menekültek egyesületekbe tömörültek, alighogy új hazájukban megtelepedtek. Södertälje-ben (ez volt a legelső hivatalosan bejegyzett magyar egyesület Svédországban!), Stockholmban, Göteborgban, Malmöben, Västeråsban s még néhány városban már 1956 végén alakultak magyar szervezetek. Stockholmban a Szabad Magyarok Tömörülése, melyet a svéd szervek kezdeményezésével a menekültek megsegítésére hoztak létre, 1957-től kéthetenként megjelenő lapot is adott ki, a Magyar Tudósítót.

A lundi egyesület aránylag késői megjelenése a svédországi magyar közösségek sorában azzal magyarázható, hogy az első menekült szállítmányok helyi átmeneti táborok hiányában elkerülték Lundot. Más városokhoz viszonyítva 3-4 hónapos késéssel érkezett meg az első csoport, de mivel főleg diákok alkották, ők sem tekinthették véglegesnek lundi tartózkodásukat. Az örtoftai táborból való átköltözés folyamatosan történt s feltehetően 1957 nyarán fejeződött be. Egy 1957. június 11-i újságcikk szerint ekkor ugyanis már csak tízen laktak Örtoftán. Lundban egyeseket albérleti szobákban, többségüket diákotthonokban helyezték el, ahol lehetőség nyílt rendszeres találkozásokra, ami egy közösség létének elsődleges feltétele.

A Helsingekrona diákotthonban (Tornavägen 3) szervezett rendszeres összejövetelek vezettek oda, hogy az év vége felé létrejött a lundi magyar egyesület Dombay József vezetésével. Ma már nem deríthető ki, hogy lassan érlelődött-e meg az egyesület létrehozásának gondolata, vagy hirtelen elhatározásból született.

Magyar diákok Lundban

Írásos emlék, fénykép nem maradt fenn az alapításról. Csupán szóbeli közlések-re hivatkozhatunk – szerencsére még többen élnek azok közül, akik hiteles forrásnak számíthatnak –, melyek szerint az egyesület megalapításának időpontja 1957 decembere. Talán a karácsony előtti hangulat, a legbensőségesebb családi ünnepre való készülődés ösztöklélte őket egy olyan nagy magyar család létrehozására, amely minden érdeklődő lundi és környékbeli magyart befogadhatna?

Nem ez volt azonban az első és egyetlen 1956 utáni magyar közösség Lundban.

Már 1957. március 15-én megalakult egy diákszervezet, amely helyi részlege volt az egész nyugati világot behálózó Szabad Magyar Diákok Szövetségének (nemzetközileg jobban ismert, mint UFHS, azaz Union of Free Hungarian Students, később United Federations of Hungarian Students), melynek a nemzetközi titkársága Genfben volt. Egy 1960. december 11-én megjelent cikk a Kvállspostenben arról tudósított, hogy habár diákok hozták létre, nem zárkóztak el, rendezvényeiken szívesen látták az egész környékbeli magyarságot. Somogyi László lundi elnök erről így nyilatkozott az újságíróknak: „Mi diákok nem kívánunk elszigetelődni a magyarság más rétegeitől. Lundban minden

Helsingkrona Nation, 1958
Gremperger Kati, Dombay József,
Dombay Kati

második pénteken szervezünk összejövetelt minden magyar számára s a megjelentek fele nem diák. Ezt a vonalat szeretnénk kiterjeszteni egész Svédországra.” Ezek az összejövetelek eleinte főleg a Tomegapsgårdén nevű diákotthon társalgódójában folytak le, mivel Somogyi Lászlón kívül Toronszky Pálma és Rátonyi Péter is ebben a diákotthonban lakott, így aránylag könnyű volt a helyiséget megszerezni. Néhány fennmaradt fénykép arról tanúskodik, hogy jó kapcsolatot tartottak fenn más nemzetiségűekkel, például észtekkel, lettekkel, lengyelekkel is.

Valójában tehát 1957-58-tól két magyar egyesület volt Lundban, de így ötven év távlatából lehetetlen szétválasztani őket s maga a próbálkozás is értelmetlen lenne, mivel a kettő közötti átfedések nagyon gyakoriak voltak. A Somogyi László vezette diákszervezet tagjai ugyanúgy részt vettek a szintén diákok által alapított

Fórum rendezvényein, mint fordítva. Jó példa erre az 56-os forradalom második évfordulója alkalmából rendezett nagyszabású felvonulás, melybe bevonták az egész lundi s környékbeli magyarságot, s ott voltak zászlóikkal, plakátjaikkal a többi, vasfüggöny mögötti népek képviselői is.

A két közösség egy ügyet szolgált, de némileg eltérő tevékenységgel. Amíg a diákszervezet elsősorban a magyar diákság gondjaival foglalkozott, például segélyakciókat, gyűjtéseket szervezett az Ausztriában és Jugoszláviában rekedt, komoly anyagi gondokkal küszködő társaik megsegítésére, addig Dombayék a helyi magyarság számára biztosították a szórakozás, önművelés lehetőségét. Az előbbieket „főhadiszállása” tehát gyakorlatilag a Tomegapsgatan 15 alatt volt, az utóbbiak pedig a Tornavägen 3 alatti diákotthonban rendezték összejeveteleiket.

Dombay József

1957 - 1965

50 évvel ezelőtt egy egyesület létrehozásának és működtetésének teljesen más feltételei voltak, mint napjainkban. Nem volt kötelező a hivatalos bejegyzés, nem volt sem állami, sem önkormányzati anyagi támogatás, így nem volt szükség a hivatalos szervek ellenőrzésére sem. Nem volt működési alapszabály, nem volt felsőbb szerv, melynek elszámolással tartoztak volna, nem voltak jegyzőkönyvek, legalábbis ilyenek nem ismertek. Eszményi állapot, mondhatná bárki, aki tisztában van azzal, hogy mennyi időt, munkát igényel ma tevékenységünk dokumentálása. Ennek az irigylésre méltó, kötetlen klubéletnek nagy hátránya, hogy ennyi év után nehéz kibogozni a történeteket. Működésük első tíz évéről nincsenek olyan adataink, melyek segítségével részleteiben is megismerhetnénk tevékenységüket. Visszaemlékezések és néhány írásos emlék alapján, melyekről azonban nem lehet egyértelműen megállapítani, hogy ebből az időszakból származnak, arra lehet következtetni, hogy az 56-os forradalom évfordulójáról s az 1848-as szabadságharcról feltehetően minden évben megemlékeztek. Önművelésen és könnyed szórakozáson volt a hangsúly, ami a fő cél elérését szolgálta: egymást segítve az idegen közegben is megőrizni anyanyelvüket, kultúrájukat s azt megismertetni a befogadó ország lakosságával.

Dombay Józsefnek, aki betegsége ellenére szíve-lelke, mozgató rugója volt az egyesületnek, jó segítőtársai voltak Bálint Géza és Muhi János s nem kevésbé Dombay Katalin, aki magára vállalta az összes „papír-munkát”. Az ő – ekkor már Paska Katalin – nyilatkozata olvasható a Magyar Hírek 1987. nov. 11-én megjelent számában, mely szerint: „A klubban az élet az első tíz évben volt igazán szervezett, rengeteg előadást tartottunk”. Ezeket az előadásokat saját erőből oldhatták meg (abban az időben még nem jöttek magyarországi vendégművészek), hiszen volt bőven tehetséges fiatal Lundban és környékén. Korabeli meghívókból és visszaemlékezésekből a következőkről van tudomásunk: Bartha István, Erdős Tünde, Fábry Mihály, Hübner Egon, Olajos János, Somogyi László,

Wagner Nándor és Vincze Iván malmői kiállítására

Szente Imre, Ung Ferenc, Wagner Nándor. A legtevékenyebbek közé tartozhatott Wagner Nándor szobrászművész, grafikus, aki sorra rendezte kiállításait Lundban, Ystadban, Malmöben (1958-ban Vincze Ivánnal közösen), Koppenhágában. Ystad városának 1962-ben egy márvány domborművet ajándékozott („József és Mária menekülése Egyiptomból”) azért a rendkívül szívélyes fogadtatásért, amelyben a menekülteket részesítették.

A szórakozás terén Balla Gyula jeleskedett, ő volt a bálók „hangadója”. Zenei érdeklődése folytán már akkor komoly felszereléssel rendelkezett, így jó minőségű gépzenével tudta helyettesíteni a bálókön az élő zenét.

Ulf Teleman, a magyar menekültek kurátora (későbbi egyetemi tanár, a magyar diákok számára kiadott első svéd nyelvtan összeállítója) szerint 1957. június elején 130 magyar tartózkodott Lundban. Még ha figyelembe is vesszük, hogy már ugyanazon hónapban többen közülük munkát keresve elhagyták Lundot, majd az ősz folyamán a továbbtanulók egy része is szétszéledt az ország más részeiben levő egyetemekre, főiskolákra, még mindig maradt elegendő alap egy életképes egyesület működtetéséhez. Ha nem is voltak sokan (ötven körül volt a taglétszám), de összehangolta őket a közös sors, a bizonytalan, de reményteljes jövő. Az 1950-es évek végén még aránylag homogén tömeg volt a svédországi magyarság, de már nem sokáig...

Ebben az időszakban került sor az első komolyabb ellentétre az itteni magyar menekültek körében. Az 1963-as amnesztia-rendelet ékként hasított bele a korábban egységes svédországi magyarság testébe. Két táborra oszlottak: „hazautazók”-ra és „haza nem utazók”-ra. Azok, akik számára 56 emléke szent

Tüntetés Lundban, 1958

volt és sérthetetlen, nem voltak képesek elfogadni, hogy mások, akiknél túl erős volt a honvágy, „behódoltak” az akkori rendszernek s elfogadták a felkínált kegyelmet. A két tábor közötti ellentét természetesen az egyesületek működésére is kihatott, szélsőséges esetben megszűnéshez is vezethetett.

1966 – 1981

Az első gyökeres változást az egyesület életében az 56-os forradalom 10. évfordulója jelentette. Megemlékezésük feltehetően a lundi magyarság történetének legnagyobb szabásúbb rendezvénye volt; anyagi háttérét egy gyűjtési akció, valamint egy helsingborgi grafikus, Lakatos Tibor munkájából készült képeslap eladásából befolyt pénz volt hivatott biztosítani. Október 23-án az egyetemi központ (Akademiska Föreningen) nagytermében tartották az emlékestet, melyen dr. Tóth János, a genfi egyetem docense méltatta az 56-os forradalom jelentőségét („A forradalom diadala”).

Emléklap
Lakatos Tibor munkája

A kulturális műsorban Szente Imre Illyés Gyula „Egy gondolat a zsarnokságról” című költeményét szavalta, a Koppenhágából érkező Telmányi négyes Kodály és Hubay műveket játszott, Poul Sørensen dán költő saját versét adta elő. A délsvédországi sajtó is foglalkozott az eseménnyel. A szervező bizottság elnöke, Dombay József szerint kb. 800 magyar résztvevője volt a rendezvénynek, de mivel feltételezhetően szép számmal lehettek svéd meghívottak is, a teljes létszám meg-

közelíthette az ezret. Szinte napra egy évvel később ismét szerepelt a sajtóban a magyar egyesület. Az észt, lengyel és lett egyesülettel karöltve tiltakozott az orosz forradalom 50 éves évfordulója alkalmából rendezett ünnepség ellen, melynek színhelye ugyanaz a terem volt, amelyben 1966. október 23-án az 56-os ünnepség játszódott le. Számunkra azonban nem ez, hanem egy sajtóvisszhang nélküli esemény tette egyesületünk történetének fordulópontjává 1967-et.

Az 56-os forradalom 10 éves évfordulója az AF-ben
Elöl jobbról Szente Imre, dr. Tóth János és Dombay József

Az addigi kötetlen klubélet szervezett formát nyert, amikor áprilisban az egyesület hivatalosan is bejegyezték Délsvédországi Magyarok Kultur-Fóruma, röviden Kultur Fórum néven. Az alapszabályzatuk keltezése 1967. március 16.

Muhai János és Dombay Caterina
1972 szilveszter

Az egyesület motorja, Dombay József, a népszerű Jusuf alig egy évig élvezhette munkája gyümölcsét. 1968 áprilisában bekövetkezett rendkívül korai, tragikus halála óriási veszteség volt a lundi magyarok számára. Dombayt betegsége idején Bálint Géza igyekezett kisegíteni, aki az októberi forradalom tíz éves évfordulója előkészületeiből is tevékenyen kivette részét. Korábbi közlések szerint Dombayt Bálint Géza követte az egyesület élén, ami nem felel meg a tényeknek. Bálint Géza más irányú elfoglaltsága miatt

sosem vállalta el az egyesület vezetését. Dombay József halála után Muhai János vette át Dombay szerepét s vezette az egyesületet 12-13 éven keresztül.

Muhai, aki ekkor már pszichológusként dolgozott, folytatta a korábbi tevékenységet előadásokkal és sikeres bálokkal, melyeket általában a Smålands nation nevű diákközházban (Kastanje-gatan 7) rendeztek. 1975-től lapot is adott ki „forum értesítő” néven. Sajnos, ebből csupán néhány számot ismerünk 1975-ből és 1976-ból s nincs tudomásunk a lap megszűnésének időpontjáról, körülményeiről.

Ebben az időszakban, a hatvanas évek végén, hetvenes évek elején ismét elérte Svédországot egy kisebb magyar hullám: néhányan Erdélyből érkeztek, mások Csehszlovákiából az 1968-as szovjet megszállást követően, de főleg a mostoha viszonyokból kitörni kívánó, tartalmasabb életre vágyó magyarországi fiatalok jöttek, akik feltöltötték az addig szinte teljes mértékben 56-os közösséget, s akaratlanul is teret adtak ellentétnek, csoportosulások kialakulásának. A újonnan érkezők már egy egészen más világból jöttek, mint amelyből ötvenhatosaink menekültek. Többségük csak az iskolában hallott az 56-os forradalomról, s ha netán fenntartással fogadták is a beléjük sulykolt ellenforradalom-elméletet, nehezen értették meg az itteni 56-osok határozott elzárkózását a magyar

Forum értesítő

kormány kapcsolatkereső próbálkozásaitól. A nyugaton élő magyarság rokon-szenvének visszaszerzése ugyanis szerves részét alkotta az akkori magyar kormány kultúrpolitikájának. Ennek keretében jó nevű művészeket, együtteseket küldött nyugat-európai és tengerentúli vendégszereplésekre, filmek kölcsönzését tette lehetővé. Hamarosan ezeknek a hazai magyar filmeknek a bemutatásából állt több egyesületben is a tevékenység jelentős része, amit az 56-os eszmékhez ragaszkodó tagok természetesen nem néztek jó szemmel. Megszűnt a közös múlt, 56 ősz-szetartó ereje.

A hetvenes évekből sem maradtak ránk olyan írott emlékek, melyek segítségével betekintést nyerhetnénk az egyesület mindennapi életébe; ismét csupán vissza-emlékezésekre hivatkozhatunk, melyek nagyon borús képet adnak az évtized első éveiről. Nemcsak a tagság összetétele változott meg, hanem a kora is. 15 évvel az alapítás után hol volt már a gondtalan, vidám diákélet! Munka, családalapítás, hétköznapi gondok, jövőjük megalapozása töltötte ki mindennapjaikat; az egyesület elvesztette korábbi szerepét. Döcögve, de ment tovább a szekér, s akik húzták, igyekeztek a tevékenység kiszélesítésével új támogatókat szerezni. Így indult be a néptánc tanítás, a gyermekfoglalkozás. Irodalmi estek, bálók, gyermekfoglalkozások, néptánc, megemlékezések az 1848-as és 1956-os évfordulókon: ez lehetett az egyesület tevékenységének a keresztmetszete ezekben az években.

1971. március 30-án az erdélyi 1848-as szabadsághős ágyúöntő leszármazottja, Gábor Áron író volt a Fórum vendége, aki a háromkötetes gulág-regényét (Embertől keletre, Szögletes szabadság, Évszázados emberek) mutatta be.

1972-ben Szilágyi Domokos tartott író-olvasótalálkozót. Az est témája a „Sajtóértekezlet” című verseskötete volt, melyet Majtényi Erik közreműködésével ismertett.

Tollas Tibor költővel, a Nemzetőr főszerkesztőjével is találkozhattak a kultúra-éhes lundi magyarok.

1973-ban Petőfi születésének 150. évfordulóján Jólsvay György és Erdős Lajos rendezésében irodalmi est volt a Kultúrfórumban.

Pálházi József, aki Malmöben irodalmi kört hozott létre, a Kultúrfórumban is

Petőfi-est 1973-ban

tevékenykedett. 1974-ben március 15-re emlékezve előadást tartott „A magyar költészet” címmel.

Ezek az irodalmi esteken mutatkozott be a közönségnek László Katalin kolozsvári színésznő, aki szavalatokkal színesítette a műsorokat (a Pálházi rendezvényen közösen Magnusson Pálházi Judittal).

Az 56-os megemlékezéseken általában Muhi János volt az előadó, aki remek szónoki tehetséggel is rendelkezett.

Balla Gyula Láposi Adriennel
1971-72 szilveszter

1977-ben Balla Gyula 20 éves találkozózt kezdeményezett. 35 egyént, családot keresett fel ötletével, de érdektelenség, illetve „ha XY ott lesz, akkor mi nem megyünk” magyaros indokolások miatt a szép terv füstbe ment.

A városi önkormányzattól ebben az időben annyi segítséget kaptak, hogy rendelkezésükre bocsátottak egy helyiséget a Dalbyvägenen, ahol megtarthatták rendszeres vásárnapi összejöveteleiket. Az épületet, melyben e helyiség volt, a hetvenes évek végén lebontották.

Kárpótlásul a városi önkormányzat a Bredgatan 5 alatt levő, népszerű nevén Fakiren épületrészt jelölte ki új otthonukká, megosztva azt öt más egyesülettel. Ezért a helyiségért már évi bérleti díjat kellett fizetni, de hogy az ne terhelje az egyesületeket, kb. annak megfelelő anyagi támogatást kaptak a várostól.

Megrendítő esemény tett pontot ezen időszak végére: Muhi János 1981 áprilisában bekövetkezett tragikus halálával vezető nélkül maradt a Lundi Magyar Kultúrfórum.

1982-1989

Muhi Jánosnak nem volt természetes utóda az egyesület vezetésében. Mindannyiuk számára váratlan halála szárnyaszegetté, elárvulttá tette a közösséget. A tragédia oly bénítóan hatott a munkájukra, hogy a felbomlás határára sodródott az egyesület. A tevékenység annyira alábbhagyott, hogy az még a városi önkormányzat illetékeseinek is feltűnt. Végül is behívták az egyesületből László Katalint és Romerius Györgyöt, a szociális kérdésekkel foglalkozó Henriksson Katalint (valamennyien a 70-es hullámmal érkeztek), az anyanyelvtanárokat és a tolmácsokat megbeszélni az egyesület megmentésének lehetőségeit. Elmondták, hogy amennyiben létre tudnak hozni az egyesület keretében érdekköröket, akkor bizonyos forrásokból anyagi támogatást kaphatnak. Így alakult meg hivatalosan is a néptánc- és az irodalmi kör, melyeket a Studieförbundet támogatásra jogosultnak fogadott el s ezzel valóban némi pénzhez jutott az egyesület. Hellstam Dagmar és László Katalin, miután részt vettek Budapesten és Sárospatakon rendezett néptánc vezetői tanfolyamon, az újonnan szerzett tudást és tapasztalatot rögtön kamatoztatva néptánc tanfolyamot indítottak felnőtteknek, gyerekeknek.

Az 1982. február 28-án kelt, a városi önkormányzatnak beküldött jelentés szerint az évi közgyűlés után egy átformálódott vezetőséggel újra indult a munka. Ez a közgyűlés három oknál fogva jelent határkövet:

1. nemzedékváltás. Az új vezetőség túlnyomó része már nem 56-os menekült, hanem későbbi bevándorló,
2. a sírból hozták vissza az egyesületet,
3. ettől kezdve nyomon lehet követni mindazt, ami az egyesületben történt. Köszönhető ez annak, hogy az anyagi támogatás felhasználásáról el kellett számolniuk a városi önkormányzat felé s a támogatás jogosultságát alá kellett támasztani egy, a taglétszámról és a tevékenységről szóló kimutatással.

Az említett közgyűlés után kialakult vezetőség:

László Katalin

elnök – László Katalin, titkár – Válóczy Márta, pénztáros – Zsolt Éva, gyermekfoglalkozás – Takács Marietta, felnőtt műsorok – Romerius György, vezetőségi tagok – Gönye Gabriella, Henriksson Katalin. Könyvvizsgálók – Balaskó Magdolna, Csirmaz Anna.

Az Alapszabályzatuk némi változtatástól eltekintve azonos az 1967-ből származóval, ami annyit jelent, hogy az egyesület hivatalos neve továbbra is Délsvédországi Magyarok Kultur Fóruma! Ennek ellenére 1983-ból származó iratokban már a Lundi Magyar Kultúr-Fórum név szerepel.

Az önkormányzatnak leadott jelentésből azt is megtudjuk, hogy a taglétszám 80 (30 család), az évi tagdíj 10 korona és a kapott évi támogatás 1000 korona.

A részletes tevékenységi beszámoló szerint rendeztek egy irodalmi estet, 13 alkalommal vetítettek Magyarországról kapott filmet váltakozva gyerekeknek, felnőtteknek s a tavaszi, valamint téli hónapokban rendszeres néptánc tanítás folyt.

Érdekes részlet az anyagi kimutatásból: a filmvetítések évi összköltsége 821 korona (!) volt, míg az évi tagdíjakból 800 korona folyt be az egyesület pénztárá-

ba. Miből származik ez a mai szemmel nézve érthetetlen aránytalanság? Nos, a filmtekercsek postadíja, a filmvetítő bérleti díja, annak szállítási költsége taxival (!) összesen pontosan 821 korona.

Az évi terembér 1160 korona volt, vagyis 116 tagdíjból lehetett volna fedezni.

Az 1983-as tisztújító közgyűlésen Henriksson Katalin lett a jegyzőkönyvek felelőse. Új nevek bukkannak fel, úgymint Brunner Erzsébet – helyettes pénztáros, Burányi Rozália – zenei felelős, Letz Olga – pénztáros (Zsolt Éva elköltözött), László Rezső és Paska Ottó – vezetőségi tagok.

A pénztárosi tisztségre eredetileg Pető Károlyt kérték fel, de ő nem vállalta.

Az előző vezetőségből távoztak: Gönye

Gabriella, Zsolt Éva, valamint Balaskó Magdolna könyvvizsgáló. Úgy tűnik, hogy megfelelő hangulat nélkül már akkor is nehezen ment a verbuválás, mivel a megüresedett egyik könyvvizsgálói poszt betöltetlen maradt s csak a pünkösdi bálon (!) sikerült megnyerni Olajos Jánost erre a feladatra.

A Katona József Színház tagjainak vendégszereplése

1983-ban fogadta az egyesület az első magyarországi vendégművészeket. A budapesti Katona József Színház tagjai a lundi Városi Könyvtár nagytermében adták elő az otthon már 200 sikeres előadást megért darabot, a Budapest Orfeumot. Ez után minden évben legalább egy alkalommal vendégszerepelt magyarországi művészcsoporthoz a lundi egyesületben. A debreceni Kodály-kórus nagysikerű szereplésétől eltekintve minden alkalommal vidám összeállításokkal szórakoztatták a lundi s környékbeli magyarokat.

Az időszak nagy eseménye volt a Kultúrfórum fennállásának 30. évfordulója alkalmából rendezett s Magyarország svédországi nagykövetsége által is támogatott emlékünnep a Grand Hotelben 1987. március 14-én. A 150 főre tervezett rendezvény végül is több mint 200 érdeklődőt vonzott. Az egyesület népszerűsége az időszak utolsó éveiben fokozatosan növekedett, 1987-ben száz fizető tagot tartottak nyilván. A vezetőségben is történtek változások, egyesek távoztak, s mások jöttek helyettük: 1987-ben Eeg-Olofsson Gertrud, Tóth Ferenc és Vincze Mária, majd 1988-ban Hellstam Dagmar és Boross Kálmán.

A 1988. március 13-i közgyűlés új, kibővített alapszabályt fogadott el, amelyben az egyesület neve már Lundi Magyar Kultúrfórum.

1989. május 16-án felkereste az egyesületet Jakabffy Ernő, a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének (SMOSZ) akkori elnöke, hogy ismertesse a tagsággal a Szövetség munkáját, törekvéseit. Látogatása nem volt hiábavaló; a Fórum következő közgyűlése megszavazta az egyesület felvételi kérelmét.

Ugyanezen a közgyűlésén Lázár Oszkárt, a lundi egyetem finn-ugor tanszékének vezetőjét választották meg az egyesület elnökévé, miután László Katalin húsz éves áldozatkész munka után (ebből nyolc évig, mint elnök) lemondott. Elsősorban az ő érdeme volt, hogy Muhi János halála utáni válságos időszakban sikerült újraéleszteni a Fórumot, s ezzel biztosítani a lundi magyar egyesületi élet folytonosságát. Az új vezetőségben helyet kaptak még Bíró László, Blénassy Enikő, Boross Kálmán, Csirmaz Anna, Csöregi Erzsébet, Fodor Béla, Habram Antal, Hellstam Dagmar, Müller Margit.

Az 1980-as évek vége felé ismét magyar beszédűek voltak hangosak a svédországi menekülttáborok. 1988 májusában tíz táborban összesen mintegy 350-400 magyar menekültet, bevándorlót tartottak nyilván; kétharmad részük Erdélyből

Jakabffy Ernő

jött. Nekik – ellentétben az anyaországiakkal – minden esélyük megvolt az itt maradásra. A Ceausescu-rezsim túlkapásai, a falurombolás hírei ismét felébresztették a svéd állami szervek segítőkészségét, s politikai menekülteknek nyilvánították az Erdélyből érkező magyarokat. Jakabffy Ernő fáradhatatlanul járta a táborokat s minden elképzelhető módon igyekezett segítséget nyújtani a rászorulóknak; tanácsokkal, útmutatással látta el őket, indító erőt adott az újrakezdéshez. Ez a kivándorlási hullám komoly vérvesztést jelentett a Romániában élő magyarok számára, viszont valóságos vérfrissítést a svédországi magyar egyesületek életében, mivel a demokrácia adta jogoktól és lehetőségektől fellelkesült új menekültek hamarosan bekapcsolódtak az egyesületi munkába. Ez történt Lundban is.

Az erdélyi helyzet ismét összefogásra serkentett. Úgy országos szinten, mint helyileg gyűjtéseket szerveztek, tiltakozó megmozdulásokat rendeztek.

Író-olvasó találkozó Thinsz Gézával

1990-1994

Az átalakult vezetőség a megújulás jelszavával kezdte az új évtizedet. Kulich Károly, Bíró László, Gábos Bálint kezdeményezésére létrejött az ifjúsági részleg saját vezetőséggel, alapszabállyal. A jó lendülettel induló reményteljes kezdeményezést az 1990. március 3-án megtartott közgyűlésük határozata értelmében a Blénessy Enikő, Fodor Béla, Gábos Bálint alkotta elnökség irányította. Közülük csupán Fodor Béla volt lundi illetőségű. Amikor 1994 tavaszán megalakult a Magyar Fiatalok Országos Szövetsége, melyet később Svédországi Magyar Ifjak Társasága (SOMIT) névre változtattak, ismét Kulich Károly volt a kezdeményező s egyben a szövetség első elnöke s még egy rövid ideig a Lundi Magyar Kultúrfórum vezetőségi tagja. Tény és nem túlzott lokálpatriotista állítás, hogy az azóta is működő SOMIT gyökerét, a svédországi ifjúsági mozgalom csíráját a Lundi Magyar Kultúrfórumban kell keresni. Sajnálatos, hogy nem tudtunk s máig se tudunk erre építeni.

A Lundi Magyar Kultúrfórum tagja lett a SMOSZ-nak s bekapcsolódott annak munkájába; Csőregi Erzsébetet bevásáztották a vezetőségbe. 1990. március 10-én a közgyűlés jóváhagyott egy módosított, a SMOSZ irányvonalának megfelelően átdolgozott alapszabályt.

Az otthoni politikai változások természetesen az itteni egyesületek tevékenység-

Buzánszky, Grosics, Hidegkúti
és a pozsonyi magyar újságírók focicsapata

gére is kihatottak. Amíg a nyolcvanas években a magyar kormány által támogatott színházi előadások mellett nehezebb fajsúlyú rendezvény csupán a már említett debreceni kórus vendégszereplése, Jancsó Adrienne előadóestje s Thinsz Géza Svédországban élő költő irodalmi estje volt, addig a fordulat után a Kultúrfórum rendezvényein a kulturális és politikai élet jeles képviselői adták egymásnak a kilincset. A sort Csengei Dénes és Csoóri Sándor nyitotta meg még 1989 márciusában illetve júniusában s 1990-ben már hét, 1991-ben tíz alkalommal fogadtunk előadókat. A színvonalas előadások, vitaestek mellett emlékezetes eseménye volt 1992-nek az egykori Aranycsapat három kiválóságának, Buzánszky Jenőnek, Grosics Gyulának és Hidedkúti Nándornak aktív részvétele a pozsonyi magyar újságírók és a lundi magyar „öregfiúk”, az FC Hungaria focicsapatának barátságos mérkőzésén, melyre a pozsonyi Batta György remek kapcsolatai révén kerülhetett sor.

Ezekben az években élte fénykorát a Kultúrfórum, legalábbis a taglétszám alapján. Az ugyanis ugrásszerűen emelkedett s 1990 végén elérte a 284-et. Ebből a lundiak száma csupán 100 körüli volt, a többi Skåne egész nyugati részét képviselte Trelleborgtól Helsingborgig. A taglétszám azonban nem állt arányban a tagság tevékeny részvételével az egyesületi munkában. Jó példa erre az 1990-es közgyűlés, melyen csak 17-en vettek részt, de más esetekben is hangzottak el pana-

szok a tagok érdektelensége miatt.

A Svédországi Magyarok Országos Szövetségének – melynek tehát már tagja volt a Kultúrfórum is – negyedévenként megjelenő lapjában, a Híradóban rendszeres tagegyesületei tájékoztatók olvashatók. Csőregi Erzszi lundi beszámolója hasznos forrásként szolgál, amikor ezekről az évekről próbáljuk ismereteinket gyarapítani. Lázár Oszkár viszont az egyesület múltját

Blénessy Enikő

foglalta össze egy bemutatkozó írásban, melyben többek között Takács Marietta odaadó munkáját emelte ki a gyermekfoglalkozás terén.

Az erősen megnövekedett taglétszám magyarázata részben az újonnan érkezett erdélyi menekültek bekapcsolódása, részben az a tény, hogy közel 100 kilométeres körzetben egy ideig a Lundi Magyar Kultúrfórum volt az egyetlen magyar,

kulturális tevékenységet folytató egyesület. A színvonalas előadásoknak, neves művészek és közéleti személyiségek látogatásának nagy vonzereje volt. A gyermekfoglalkozásokon is mindig telt ház volt. Sokak emlékeztében bizonyára még ma is élnek Blénassy Enikő (és Zoltán, a Mikulás, természetesen inkognitóban!) gyermekműsorai, vagy Huzella Péterék magával ragadó előadása, a Garbonciás Péter.

Vendégünk volt Tökés László

A gondok 1992-ben kezdődtek, amikor a városi önkormányzat közel ötszörösére emelte az egyesületi helyiség bérleti díját s ugyanakkor, ha nem is ilyen arányban, de mindenesetre egyre csökkent a tagok támogatása. Amíg 1992 őszén 44 család, 22 egyén és 3 nyugdíjas fizette be a tagsági díjat, addig 1994-ben már csak 28 család, 7 egyén és 4 nyugdíjas. Az újra alakult helsingborgi egyesület elszippantotta az ottani tagjainkat s a malmói, valamint vidéki támogatóink nagy része is elmaradt. Kereshetjük ennek okát úgy az emelkedő benzinárban, mint a Duna TV adásainak beindításában

1992-ben, de nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a káros jelenséget sem, mely szerint egy leköszönő vezetőség nagyobb tömeget visz el magával az egyesületből, mint amilyet az új vezetőség képes hozni helyette.

Ezen kívül alapvetően megváltoztak a magyar egyesületek létfenntartási körülményei is, miután a magyarországi rendszerváltás következtében az emberek kezdtek rendszeresen hazalátogatni. Csökkent az érdeklődés, az igény rendezvényeink iránt, pedig olyan személyiségek fordultak meg egyesületünkben, mint Tökés László erdélyi református püspök, Duray Miklós felvidéki emberjogi politikus, vagy Sinkovits Imre fiával, Vitai Andrással, Sára Sándor a Duna TV akkori igazgatója és még sorolhatnánk.

A remélhetőleg teljes névsor egy külön összeállításban olvasható, de mindenképpen ki kell még emelni a Kanadai Magyar Tanítók Szintársulatának vendégszereplését 1994-ben, amely meghatóan szép példája volt az egymás iránti önzetlen segítőkészységnek. Amikor tudomásukra jutott,

Sinkovics Imre és Vitai András
vendégszereplése

hogy a svédországi magyaroknak lehetőségük nyílt saját otthont vásárolni, de a feltételek nagyon kemények, felkekedtek, hogy segítségünkre legyenek. Végig járták a nagyobb egyesületeinket s fellépéseik teljes bevételét a Magyar Ház megvételére ajánlották fel! Nekik is köszönhető, hogy a lövászvágeni pompás épület a svédországi magyarság otthonává vált.

Ebben az öt éves időszakban is többször változott a vezetőség összetétele. Előbb Müller Margitot váltotta Habram Mária, őt pedig Malmros Mária a pénztárosi tisztségben, majd Henriks-son Katalin és László Katalin tért vissza. 1994-ben Ajtony László, Bernát Enikő, Bernát Tibor került még a vezetőségbe. Az év végére bizonyossá vált, hogy Lázár Oszkár elnök, Hellstam Dagmar titkár és Boross Kálmán alelnök lemondanak tisztségükről.

Viszont „minden jó, ha a vége jó”, tartja a magyar népi bölcsesség s való igaz: nagy megkönnyebbüléssel és elégedettséggel nyugtázott a vezetőség egy decemberben érkező hivatalos levelet, mely szerint a városi önkormányzat 1995. december 31-ig ingyen s bérmentve az egyesület rendelkezésére bocsátotta az alagsori kis klubhelyiséget. Szebb és értékesebb karácsonyi ajándékot nem is kívánhatott volna magának az anyagi gondokkal küszködő Kultúrfórum.

Kanadai magyar tanítók társulata

Lázár Oszkár

1995-2007

1995-ig a vezetők tisztségi idejéhez igazodik az egyesület történetének időszakokra osztása s csupán azt a célt szolgálja, hogy a kedves olvasó könnyebben megtaláljon egyes eseményeket, időpontokat. Úgy Dombay József, mint Muhi János több mint tíz, László Katalin nyolc, míg Lázár Oszkár hat évig irányította az egyesületi munkát. Itt megszakad az eddig alkalmazott beosztás, mivel 1995-től a korábbiaknál sokkal gyakrabban került új ember a vezetőség élére.

Lázár Oszkár távozásakor nem volt új jelölt az elnöki tisztségre. Az 1995. február 15-i vezetőségi gyűlés jegyzőkönyve szerint „A jelölő bizottságnak nehéz a dolga, nincsenek jelentkezők (...) a tisztségekre”. A háromtagú jelölőbizottság (Bernát Tibor, Fodor Béla, Malmros Mária) és a közgyűlés javaslatai alapján végül is a következő összetételű vezetőség alakult ki:

elnök – Ajtony László, alelnök – Istók-Baricz Éva, titkár – Henriksson Katalin, titkár helyettes – Bernát Tibor, pénztáros – Malmros Mária, egyesületi pénztáros – Imets Zoltán, kultúrfelelős – Fodor Béla, póttagok – László Katalin, Lázár Oszkár. Könyvvizsgáló – Búzassy Albert.

Miután 1995-re ideiglenesen megoldódott a helyiség kérdése, továbbra is „házon belül” rendezhették összejöveteleiket. A kisebb rendezvények, mint klubesték, gyermekfoglalkozások számára az alagsori, míg szélesebb közönséget vonzó előadások esetén a földszinti nagytermet bérelték jutányos áron.

1995 őszén látott napvilágot Henriksson Katalin szerkesztésében egy újszerű tájékoztató, melyet csak azért nem nevezhetünk lapnak, újságnak, mert nem volt neve, címe. Az első számnak nem lett folytatása, mivel 1996 tavaszán Henriksson Katalin lemondott titkári tisztségéről. Példáját Malmros Mária, az egyesület pénztárosa is követte.

1996. május 9-én a nyugati városrész (Västern) könyvtárában magyar estet rendeztek a honfoglalás 1100 éves évfordulója tiszteletére. Az ünnepi beszédet Lázár Oszkár tartotta, Fodor Béla és a Forrás néptáncgyűttes tagjai pedig a magyar néptáncból adtak ízelítőt a szép számú, főleg svéd közönségnek. A Fórum egyik legsikeresebb rendezvénye volt az 1996. október 5-i szüreti bál. A Barozda táncgyűttes volt az egyesület vendége s szabadtéri bemutatót is tartottak közösen a helyi Forrás csoporttal.

Tulajdonjogi változások következtében 1996. december 31-én megszűnt az egyesületi helyiségek bérlési joga. Végérvényesen el kellett hagyni az épületet, de

Ajtony László

ezúttal kárpótlás nélkül. Utcára került a Kultúrfórum; az ingóságok egy része már az átépítési munkálatok alatt keletkezett zúrzavarban elkallódott, más része később.

Szüreti bál a lundi főtéren

Az 1997-es közgyűlésen átalakult a vezetőség. Henriksson Katalin visszatérve elvállalta az elnöki tisztséget s Habram Mária lett az új pénztáros. Egyéb változások: vezetőségi tagok – László Katalin, Mátray Piroska, Wolf Judit. Póttagok – Fodor Béla és Tar Károly.

Az elsődleges feladat új egyesületi helyiség biztosítása volt. Ez aránylag gyorsan megoldódott. A belvárosban, a Winstrupsgatan 3 szám alatt sikerült megfelelő helyiséget bérelni, melyet Kertész Gábor fafaragó önzetlen és értékes ajándéka, egy remek székelykapu tett magyarossá.

Az év jelentős eseménye volt az egyesület fennállásának 40. évfordulója alkalmából rendezett ünnepség a Grand Hotelban 1997. október 25-én, melyen csaknem hetvenen vettek részt. A műsornak csupán egy vendége volt, Kovács István magyarországi színművész. A további szereplők helyi tehetségek voltak: Aluuan Zsuzsa és Péter zenei számokkal, Fodor Medina és Béla néptáncossal, László Katalin szavalattal.

A városban már hagyományossá vált Kultúrészakán (Kulturnatten) egy maroknyi csapat, Istók-Baricz Éva vezényletével, kemény munkával, fáradságot nem

kímélve egész éjjel lángost sütött és árult. Áldozatos munkájuk gyümölcse a kiapadt egyesületi pénztár feltöltése lett, amire igazán nagy szükség volt, miután az 1997-es évre tagdíjból alig volt bevétele az egyesületnek.

Két éves szünet után ismét Henriksson Katalin újságyszerű tájékoztatójából értesülhettek a tagok az egyesületi munkáról, a műsorokról, megtoldva időszerű és hasznos hírekkel.

Ha a tagság támogatása a mérce, akkor hasznos munka folyt az egyesületben 1997/98-ban, ugyanis 1998-ban a tagdíjból származó bevétel több mint a háromszorosra lett az előző évinek.

1998. augusztus 28-án a Kulturen szabadtéri múzeum helyiségeiben magyar napot rendeztek színvonalas kulturális műsorral. Közreműködtek: Makkay Lilla kultúrattasé, Sente Imre költő, nyelvész, nyugalmazott egyetemi tanár, Faragó Laura énekművész Budapestről, Aluuan Zsuzsa és Péter valamint a Forrás néptánc együttes. Az ünnepi műsorhoz egy szeptember 3-ig megtekinthető képzőművészeti kiállítás kapcsolódott helyi magyar származású művészek alkotásaiból: Bezeczki Beatrix és Takács Katalin fotó, Hellstam Dagmar könyvillusztráció, Víg Bence és István olaj, Kertész Gábor fafaragás.

1999. január 1-től ismét új helyiségebe költözött az egyesület. A Bantorget 5 és Nygatan 1 saroképületének alagsorában sikerült a célnak megfelelőbb helyiségeket szerezni.

Az évi közgyűlés után öttagúra csökkent a vezetőség, amelybe bekerült Aluuan Gabriella.

Ezekben az években gyakran cserélődött a gyermekfoglalkozások vezetője is. Cederbalk Kósa Katalin, Mátray Piroska, Wolf Judit követték egymást. Úgy tűnik, hogy kevésbé volt munkaigényes a nyugdíjas kör vezetése, mert ott László Katalin egyedül állta a sarat éveken keresztül. Azon hölgyek számára, akik már kinőttek a gyermekműsorokból, de még nem érték el a nyugdíjas körben elvárt alsó korhatárt, Wolf Judit biztosított rendszeres szórakozást Callanetics típusú tornával.

Az 1999 őszi tájékoztató érdekes hírt közölt: Henriksson Katalin létre hozta az egyesület honlapját, mi több, sikerült meggyőzni a Yahoo!-t, hogy keresőprogramjába iktassa be a Hungaria kereső szót. Ezen keresztül könnyen elérhetővé vált az egyesület honlapja a világ bármely sarkán, csak megfelelő technikai berendezés kellett hozzá.

Henriksson Katalin

Az 1999-es műsorterv utolsó pontja nem letehetett más, mint Szilveszteri bál, az évezred búcsúztatója.

A 2000. március 19-én megejtett közgyűlésen ismét átformálódott a vezetőség. Henriksson Katalin nem vállalta tovább az elnöki tisztséget s a jelölőbizottság Aluuan Gabriellát javasolta helyette, aki el is fogadta a megbízatást. Habram Antal lett az alelnök, Pap Margit a pénztáros, Tar Károly pedig a titkár. További vezetőségi tagok: Boross Kálmán, aki időközben visszatért Svédországba, Henriksson Katalin, László Katalin.

A testvéregyesületekkel való jobb kapcsolat kiépítésének elősegítésére Tar Károly gulyásverseny megrendezését vetette fel.

Az ugyancsak Tar Károly szerkesztésében megjelenő Magyar Liget című laphoz való viszonyunk esetről esetre napirendre került, de közös nevező elérése túl nehéz feladatnak bizonyult. Az egyesület 2000 januári tájékoztatójában ugyan azt olvashattuk, hogy „Nagyon pozitív hír tőlünk, hogy a Lundi lap, melyet Tar Károly szerkeszt, a Fórummal együttműködésben fog megjelenni, ezáltal is szélesebb tömegek informáltságát szolgálva.” Alig két hónap elteltével már más volt a hangneme. A lap szerkesztése körüli éles vita is valószínűleg hozzájárult ahhoz, hogy Tar Károly még az év folyamán ismét lemondott az egyesületben vállalt tisztségéről s ezzel – egy időre – megszakadt a Kultúrfórum és a Magyar Liget közötti kapcsolat.

Habram Antal élénk és rendszeres klubélet érdekében átrendezte az egyesületi termeket, másológépet, bútorokat vásárolt. Az volt az elképzelés, hogy az egyesületi helyiségek nyitva álljanak a lundi magyarok előtt, oda bármikor betérhessenek egy kis beszélgetésre, sakk-, vagy kártyapartira, egy teára, kávéra, vagy könyvet

Aluuan Gabriella

kölcsönözni. Tervbe vették tányérantenna beszerzését is a magyarországi műholdas TV-adások vételéhez. 2001. október végétől heti három alkalommal tartott nyitva a klub.

Bál annyi volt az elmúlt évtizedek során és olyan természetes része volt az az egyesületi tevékenységnek, hogy esetleg csak futólag említi ez a visszatekintés. Volt azonban egy (lett volna!), amely mellett nem lehet szó nélkül elsiklani. Ez a 2001. október 13-ra meghirdetett szüreti bál. Az elnök asszony tagsághoz intézett utólagos levele szerint a báli meghívót kb. 230 címre küldték ki s hárman (3) jelezték vissza érdeklődésüket! Így a költséges és munkaigényes előkészületek ellenére a bál elmaradt, s ezzel megszakadt és azóta sem éledt újra a lundi magyar bálók több évtizedes hagyománya.

Érdekes mozzanata volt 2001-nek egy rendkívüli kezdeményező készséggel megáldott egyén (Henrik L.) felbukkanása, aki felajánlotta segítségét egyesületi lap kiadásához. A vezetőség némi fenntartás mellett elfogadta az ajánlatot, s próbaképpen meg is jelent márciusban egy szám Lundi Magyar Fórum néven. Második számra már nem került sor, mert Henrik L. amilyen hirtelen tűnt fel közöttünk, ugyanolyan gyorsan tűnt el. Az az ember volt, aki nyomot hagy maga után.

Éveken keresztül 4-5 tagú vezetőséggel folyt a munka, holott az alapszabályzat 7 + 2 póttag összetételű vezetőséget írt elő. A tagság körében minimálisra csökkent az érdeklődés nemcsak az egyesületi munka, hanem a rendezvények iránt is. Rendkívül zavarónak és értelmetlennek tűnhetett a hosszú és fáradtságos utazást vállaló vendégművészek számára a fellépés szinte üres nézőtér előtt! Egyedül a kabaré jellegű előadások vonzottak nagyobb számú közönséget.

Dévai Nagy Kamilla vendégszereplése

Kivéteklént a 2002. október 25-én tartott nemzeti ünnepi megemlékezést lehet megemlíteni, melyen zsúfolásig megtelt a terem. A megszokottnál gazdagabb volt a műsor is. 56 egyik halálraítélte, Wittner Mária ünnepi beszédét, Zerkula János és Fikó Regina csángó népművészek feledhetetlen élményt nyújtó előadását Kenéz Ágnes festőművész kiállítása tetézte be. Dévai Nagy Kamilla együttesének fellépése is megmelengette a lundi magyar szíveket. Dr. Szőke László, Magyarország svédországi nagykövete élvezetes előadása viszont a magas fokú diplomácia

világában próbálta elkalauzolni az érdeklődőket, elemezve Magyarország esélyeit az Európai Unióban.

Miután 2002/3-ban létrejött Kristianstadban a Dél-svédországi Magyar Otthon, melynek célja a régió magyar egyesületeinek összefogása, a Lundi Magyar Kultúrfórum is csatlakozott, tagja lett az új kezdeményezésnek.

A Lundi Magyar Rádióban Tar Károly, László Katalin, Fodor Béla, a háttérben Koós András

2003 végén a vezetőség három tagja, Aluuan Gabriella, Pap Margit és Wolf Judit, levélben fordult a tagsághoz, megköszönte az addigi bizalmat s bejelentette lemondási szándékát. Egyben felkérte a jelölőbizottságot, hogy az egyesület fennmaradásának érdekében a közgyűlésig állítsa össze az új jelöltek jegyzékét.

Más gond is akadt. Az egyesületi helyiségek bérét 2004. január 1-től havi 3000 koronára emelték, ami a szerződés felmondását eredményezte. Immár másodszor, ismét hajléktalanná vált az egyesület. Mivel senki sem tudta meghatározatlan időre elvállalni a berendezés tárolását, csekély kivétellel minden elveszett.

Február 28-án lezajlott az évi tisztségújító közgyűlés 18 résztvevővel. A választás majdnem kudarcba fulladt, mivel a jelölőbizottságnak nem voltak jelöltjei a távozó vezetőségi tagok helyett. A túlzottan emelkedett hangulat miatt a közgyűlést félbe kellett szakítani. Idézet a Híradóban megjelent beszámolóból: „A görcsoldó, idegnyugtató szünetben némileg lehiggadva kezdtük elemezni kilátásainkat. Egyetlen kiútnak az összefogás ígérkezett. Úgy éreztük, hogy meg kell próbálnunk szoros együttműködéssel közelebb hozni egymáshoz az összes lundi magyar közösséget”. Hosszú vita után Wolf Judit visszavonta lemondását, Aluuan Gabriella pedig módosította olyan értelemben, hogy elvállalta a lemondott Pap Margit után a pénzügyek kezelését. A közgyűlés végül is további hét tagot kért fel a vezetőségi munkára, de Ajtony László és Istók-Baricz Éva nem vállalta el a megbízatást. A közgyűlés továbbá felkérte Boross Kálmánt, hogy vegye át Aluuan Gabriella után az elnöki feladatokat, Ezek után a következő összetételű vezetőség alakult ki:

Boross Kálmán – elnök, Tar Károly – titkár, Aluuan Gabriella – pénztáros, vezetőségi tagok – Fodor Béla, Habram Antal, László Katalin, Wolf Judit.

A rájuk váró feladatok közül ki lehet emelni új egyesületi helyiség biztosítását,

ami égetően sürgős volt, továbbá új honlap szerkesztését, valamint a helyi rádió magyar adásának felkarolását. A helyi önkormányzattal való szorosabb kapcsolat érdekében az Integrációs Hivatal egyik vezetője meghívást kapott egy kölcsönös, tájékoztató jellegű megbeszélésre. Ismét napirendre került a Magyar Liget. Habár anyagi támogatásra nem volt lehetőség, önerőből történő nyomtatás és terjesztés mellett júniusban minden egyesületi tag megkapta a lap legfrissebb számát. A gondolat, hogy a Magyar Ligetet az egyesület saját lapjává tehetné, csábító volt, de költségmentesen hosszú távon megoldhatatlanná vált a kivitelezés. Kb. kétévi igyekezet és kísérletezés után ismét megszakadt az együttműködés.

Érdekkörök létrehozása, illetve felelevenítése (ilyenek ugyanis korábban is működtek) volt hivatott a tevékenység szélesítésére, népszerűsítésére. Az ősz folyamán beindult a szombati önképző-kör, mely a környéken fellelhető tehetségeket, nagy tudású szakembereket kívánta bevonni, munkásságukat, tevékenységüket bemutatni a lundi s környékbeli közönségnek. Burányi Gyula indította el (A motorozás magyarországi története), Békássy Albert (A köldökzsinór-vér) és Hellstam Dagmar (Kelet-nyugat határan. Ukrajnai úti élmények) folytatta a sorozatot.

Játsszoház, Boross Katalin és a gyerekek

Az egyesületi helyiség kérdése oly módon oldódott meg, hogy – mivel a lundi bérleti díjak magasan felülmúlták az egyesület anyagi lehetőségeit –, Fodor Béla közvetítésével a Vuxenskolával (Felnőttek iskolája) létrejött egy együttműködési szerződés, melynek lényege az érdekköröknek, gyermekfoglalkozásoknak a Vuxenskola tevékenységéhez való kapcsolódása volt. Ennek fejében az összezejövek túlnyomó többsége az iskola helyiségeiben kerülhetett megrendezésre. Az együttműködés mindkét fél számára gyümölcsöző és zökkenőmentes. Az iskola címe, Stora Gråbrödersgatan 13, 2004 óta szinte összeforrott a Kultúrfórum nevével.

Az őszi évadnyitóra mégsem ott került sor, hanem kint a szabadban, Lund északi parkövezetében, a Sankt Hans dombok Amfiteátrum nevű részében, ragyogó napsütésben. Habram Tóni és Tar Károly szervezésében bográcsgulyásra hívta meg az egyesület a lundi s környékbeli magyarokat. Dicséretes kezdeményezés volt sikeres kivitelben, ahonnan mindenki elégedetten tért haza.

Főzőtanfolyam, Habram Antal és Tar Károly

Játzóház néven, heti egy alkalommal, beindult a rendszeres gyermekfoglalkozás Somi Edit vezetésével, Boross Katalin és Szász Enikő közreműködésével. Somi Edit kiválása után egy ideig Boross Katalin egyedül, majd később ismét Szász Enikővel folytatta az óvodáskorú gyerekek játékos anyanyelvoktatását.

A főzőtanfolyam, melyet szintén a Vuxenskolában, annak jól felszerelt konyhájában vezetett Habram

Tóni, sok finom, ízes vacsorát készített s kivívta a tagság általános elismerését. Habram Tóni sajnálatos lemondásával a főzőtanfolyam szinte megszűnt. Hetesi Károly ugyan esetenként besegített, de a rendszerességet nem tudta vállalni.

A modern magyar film kedvelői a Kónya Balázs vezette Filmklub összejövetelein, vetítésein élhettek kedvtelésüknek, míg az irodalom szerelmesei irodalmi olvasókört hoztak létre Boross Katalin vezetésével. Ezekkel a körökkel sokrétűvé vált az egyesület tevékenysége, viszont fennállt annak veszélye, hogy a vállalatok felülmúlják az aktív tagok, vezetők munkabírását.

A vezetőség kötelezettséget vállalt a helyi rádió magyarnyelvű adásainak a támogatására is. Sokáig úgy tűnt, hogy itt volt a határ, ezzel a feladattal már nem lesznek képesek megbirkózni. Miután Ajtony László nem vállalta tovább az adásokkal járó munkát, Tar Károly és Fodor Béla Koós András technikai segédletével igyekeztek biztosítani az adások folytonosságát. Eleinte mások is segítettek a műsorok összeállításában, de egy állandó, tartós szerkesztő csoportot nem sikerült létrehozni. Sorra váltak ki a korábbi közreműködők, az adások elvesztették rendszerességüket. A fiatal és tehetséges Vincze Viktória bekapcsolódása egy időre segített a gondon, ugyanis áttértek az előre szerkesztett és CD-re felvett műsorokra, ami jelentős munka- és időmegtakarítást jelentett. Erre annál inkább szükség volt, mivel az aktív, az adásokkal rendszeresen dolgozók száma kettőre csökkent: Boross Katalin összeállította, Vincze Viktória pedig megszerkesztette, s CD-re vette a műsort.

2005-nek emlékezetes rendezvénye volt a Lundban első ízben vendégszereplő kárpátaljai szintársulat, a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Örkeny István Tóték című darabjával.

A 2006-os tisztségújító közgyűlésen új tagokkal sikerült bővíteni a vezetőséget. Balázs Viktória, Boross Katalin, Kónya Balázs és Tanászi Mária jelöltek közül

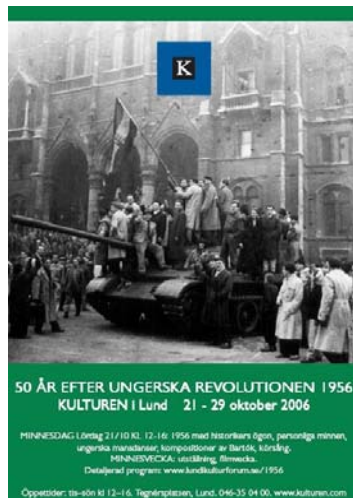
egyedül Boross Katalin nem vállalta el a megbízatást. Habram Antal lett az alelnök, míg Balázs Viktória, aki már korábban jelentős munkát végzett az egyesület honlapjának elkészítésében, a honlap szerkesztéséért és kezeléséért vállalt felelősséget.

2006 az 56-os forradalom 50. évfordulója jegyében zajlott. A méltó megemlékezés előkészítése és lebonyolítása úgy helyi, mint országos viszonylatban, rányomta bélyegét az egész évi tevékenységre csökkentett számú más rendezvény formájában. A SMOSZ által szervezett dél-svédországi gálaműsorra Kristianstadban (Bromölla) került sor október 13-án. Ezen az ünnepségen az egyesület több tagja részesült kitüntetésben (Bíró László, Drab Károly, Hellstam Dagmar, Paska Katalin, Póka Viktor).

A lundi rendezvény, amely köszönetnyilvánítás volt a város lakosai felé azért a meleg, emberséges bánásmódért, szívélyes fogadtatásért, amelyben az 56-os menekülteket részesítették, október 21-én volt a Kulturen szabadtéri múzeum helyiségeiben, az intézet szíves támogatásával. Kristian Gerner történész, Kelet-Európa szakértő ünnepi beszédét követően Tove Klette helyi politikus idézte fel emlékeit a forradalomról, a városba érkező menekültekről, Lázár Oszkár a lundi finn-ugor tanszék volt vezetője pedig, aki személyesen nem tudott részt venni, írásban küldte el visszaemlékezését arról, hogyan élte meg egy svédországi magyar a forradalmat.

A kultúrműsorban a Ljungby-i Petőfi Egyesület énekkara lépett fel Benczédi Zsuzsa vezetésével, valamint Fodor Béla és Jens Cameron, a Forrás néptánc-együttes tagja, mutatott be látványos legényes táncot.

A forradalmat korabeli dokumentumokkal mutatta be az az egy héti nyitva tartó kiállítás, melyet szintén Kristian Gerner nyitott meg. A Hazatérés című film, majd közös vacsora a vendégekkel zárta a nap műsorát. A rendezvény azonban csak október 27-én ért véget. A közbeeső napokon – a kiállítás

Az 1956-os forradalom 50 éves emlékkiállításának plakátja

Kristian Gerner történész megnyitja az 1956-os emlékkiállítást

mellett – az 56-os forradalomhoz kapcsolódó filmek kerültek bemutatásra.

Az év folyamán ismét személyi változásokra került sor a vezetőségben, Habram

Az 50 éves emlékest: Forrás néptáncegyüttes

Antal és Tar Károly lemondott. A megüresedett helyekre a 2007-es közgyűlés Pétery Gabriellát és Vincze Viktóriát választotta.

Szinte még el sem csitultak a forradalom ötven éves évfordulójának utórezgései, máris kezdetét vette egy következő félszázados megemlékezés előkészítése: az 1957-ben alakult Lundi Magyar Kultúrfórum ötven éves fennállásának megünneplése.

Ezzel meg is érkezünk a múltból a

mába. Ötven éves odisszeánk véget ért. Az egyesület múltjához viszonyítva méltatlanul szerény és hiányos visszaemlékezés létrejöttének körülményei nem tették lehetővé az alaposabb kutatómunkát, az egyesületi életben szerepet vállaló valamennyi tag említését, munkájának értékelését. Kimaradt, vagy csak esetenként szerepelt a számtalan, országos szövetség által támogatott, központi szervezésű műsor és emlékezetes találkozás, beszélgetés kulturális életünk neves személyiségeivel. Ezek külön, időrendi felsorolása csupán halvány elképzelést nyújthat ezeknek a rendezvényeknek a hangulatáról, színvonaláról, élményszerűségéről.

Az 50 éves emlékest művészei:

Bödöcs Tibor, Hoffmann Monika, Teleki Gergő és Jónás András

Ez a rövid visszaemlékezés legyen egyrészt tisztelgésünk az alapítók s mindazok előtt, akik önzetlenül szolgálták, támogatták az elmúlt 50 év alatt a lundi régióban élő magyarság nemzeti öntudatának megtartását s igyekeztek megismertetni nemzeti kultúránk kincseit az őket befogadó svéd néppel. Legyen másrészt köszönet Lund városának azért, hogy az egyesületi tevékenység támogatásával a Lundi Magyar Kultúrfórum immár 50 esztendeje akadálytalanul, békés, nyugodt és kulturált körülmények között végezheti munkáját nemcsak ma, de remélhetőleg holnap is. Úgyszintén köszönet jár azoknak az intézményeknek is (Miljöbibliotek, Folkuniversitet, Vuxenskolan, könyvtárak), melyekkel gyümölcsöző volt az együttműködés.

Van múltunk, van jelenünk; úgy illik, hogy legyen jövőnk is. Ehhez azonban az szükséges, hogy a Játszóházunk ma még apró emberkéi, akik a svéd és a magyar kultúrát egyszerre s már kicsi koruktól szívják magukba, felcseperedve átvegyék a stafétabotot elődeiktől.

„A világ minden tájáról össze kell gyűjteni az elszórt köveket, s azokból építkezni” írta Tótfalvi Zoltán erdélyi író az egyesület emlékkönyvébe. A Lundi Magyar Kultúrfórum fennállásának 50. évfordulója kellő s talán az utolsó alkalom volt a lundi kavicsok egybegyűjtésére, még mielőtt túl mélyre taposnák őket az egyre szaporodó embertömeg, s ne adj isten, le is aszfaltoznák őket.

Az egyetem főépülete a magyar zászlóval
1957. okt. 23.

Lundi magyar portrék

Múltunkban barangolva olyan nevek bukkantak fel, melyeket már-már elmosott a feledés, melyek sokak számára ismeretlenek, míg másokban régi szép emlékeket keltenek életre. Nevek, melyeknek viselői 56-os sors- és diáktársak voltak, akik már vagy nincsenek közöttünk, vagy messzire sodorta őket az élet szele. Nevek, melyek 50 év elteltével is jelen vannak mindennapi életünkben, a legkülönbözőbb összefüggésekben nemcsak Svédországban, hanem szerte a nagyvilágban is.

56-os magyarjaink, a lundi diákok ugyanis szétszóródtak, eljutottak a világ minden tájára s megtalálhatók a tudomány, a művészet, az egyház, a sport, az egyetemes magyarság szolgálatában.

Balla Gyula elektromérnök a Tetra Pakban szerzett elévülhetetlen érdemeket találmányaival, *Bartha István* az oxidáció (rozsdá) terén végzett értékes kutatásokat, *Somogyi László* közgazdászként ért el sikereket s terjesztette a magyarok jó hírnevét külföldi megbízatásai idején.

Hornýánszky Ortman Mária magyar írók remekműveit teszi fordításaival elérhetővé a svéd irodalomkedvelők számára, *Szente Imre* viszont a finnek hősi eposzát, a Kalevala-t és Szolzsenyicin Gulág-ját tette le a magyar olvasóközönség asztalára. *Wagner Nándor* Lundból indult s Japánban vált hírneves szobrászá.

Koltay Rezső, *Glatz József*, *Solt Jenő* atya nemcsak a protestáns és a katolikus egyház viszonylatában, hanem az egyetemes magyarságtudat megtartása szempontjából is áldozatos és felbecsülhetetlen értékű munkát végzett.

A hässleholmi sportcsarnok névadója, *Tihanyi Mátyas* is lundi diákként indult el svédországi pályafutására. *Móré Imre*, Svédország első diplomás labdarúgóedzője, habár nem tartozott a lundi diákok csoportjához (később került Svédországba), edzői karrierjét lundi tevékenysége alapozta meg s azóta is szívesen emlékezik vissza a Lundban töltött időre.

Markó László, *Pap Iván*, *Spuller György* neve összeforrott a svédországi magyar egyesületi élettel; öt évtizede munkálkodnak különböző magyar közösségekben.

Kockázatos vállalkozás csupán néhány név kiemelése, hiszen mellettük még sokan tudnának felmutatni hasonló érdemeket, mégsem szerepelnek sem a felsorolásban, sem a rövid bemutatókban, portrékban. Ennek nem mellőzés s nem rangsorolás az oka, hanem ismeretek hiánya, valamint e füzet korlátozott terjedelme. Remélhetőleg e kiadvány megjelenése nem jelenti múltunk feltárásának befejezését, hanem ellenkezőleg, annak elindítását. Szeretnénk folytatni a kutatást, hogy minél több lundi, vagy innen elszármazott jeles magyar személyiség nevét, mindazokét akik most méltatlanul kimaradtak, ismertethessük meg a mai nemzedékkel, hogy a helyi magyar vonatkozások mind felszínre kerüljenek.

A Hornyánszky család

A Lund felé közeledő utas, látogató egy zömök, vaskos épülettömböt pillant meg először a városból s nem a híres-neves székesegyház neoromán ikertornyát. A látóhatárból kiemelkedő épület mint egy hatalmas bernáthegyi örködik a város felett s szerencse, hogy szinte középen helyezkedik el, különben felbillenthetné a város sziluettjét. Ez a népszerű nevén "Blocket", a kórház központi épülete. Mostanában némi büszkeséggel mutatom az ide érkező vendégeknek: azt pedig egy magyar mérnök tervezte.

Hornyánszky István

A pozsonyi származású Hornyánszky István rosszkor született. 1939-ben, miután a brüni (Brno) műszaki főiskolán építészmérnöki diplomát szerzett, munkanélküliség várt rá. Csehszlovákia darabokra hullott, senki sem tudta, hogy mit hoz a holnap, ezért építészmérnökökre sem volt szükség. A fiatal házaspár Hornyánszky István 1939-ben Észtországba ment, ahol a korábbi falu-vándorlások során barátokra tett szert. Mivel azonban ők sem tudták munkához segíteni, tovább folytatta útját Finnországba, míg végül Svédországban kötött ki. Stockholmban, majd két évig Luleåban, aztán ismét Stockholmban dolgozott egy tervezőirodánál. Luleåban iskolák, Stockholmban kórházak tervezésével foglalkozott. 1948-ban került Lundba, mint az újonnan megnyitott fiókiroda – G. Birch-Lind-grens arkitektkontor –

vezetője, később tulajdonosa. Több dél-svédországi kórház tervezése fűződik nevéhez. A lund-i kórház tervezésének jogát az arra meghirdetett pályázat megnyerésével kapta meg. 1968-ban készült el a nagy mű.

Ha valakinek Norvégiában, Bergenben járva útjába kerülne az ottani gyermek-kórház, jusson eszébe, hogy azt is Hornyánszky István tervezte.

Publikációi svéd, angol, német nyelven jelentek meg.

Hornyánszky István sose ment nyugdíjba, szinte haláláig dolgozott. Számára a kórházak tervezése nemcsak munka volt, hanem hivatás is.

A Hornyánszky család rögtön kapcsolatba került a Lundba érkező 56-os menekültekkel. Mint tolmácsok, a család hölgy tagjai tevékenyen kivették részüket a menekülteknek nyújtott támogatásból nemcsak Lundban, hanem a möllei ideiglenes táborban is.

A lányok közül Erzsébet – Dalholm Hornyánszky Elisabeth - az apa nyomdoka-in haladva építész mérnök lett, ma egyetemi tanár Lundban.

Mária nyelvek iránt érdeklődött már fiatal korában is, ami viszont anyai hatás volt. Mint német szakos természetesen németből szeretett volna fordítani, de hamarosan rájött, hogy a német nyelv nem különösebben népszerű Svédországban. Ezután magyarul kezdett tanulni, de csak önszorgalomból, mivel akkor még nem volt finn-ugor tanszék Lundban. Egy, a szabadságát a környéken töltő uppsalai tanárnál vizsgázott le. Amikor a Bonnier-könyvkiadó tudomására jutott magyar nyelv tudása, 1967-ben megbízást kapott Fejes Endre sikerregényének, a Rozsdatemetőnek svéd fordítására. Ezzel indult el egy életpálya, amely kiváló példa arra, hogy milyen jelentősége lehet a második nemzedékhez tartozók életében a szülők nyelvének, kultúrájának megőrzése. A Rozsdatemető megjelenésével a kocka el volt vetve. Az 56-os menekültek tolmácsa a magyar irodalom gyöngyszemeinek tolmácsolójává vált a svéd olvasók felé. Kertész Imrénének a Magyarországon

Ortman Mária

1975-ben megjelent Sorstalanság című regényét Gergely Ágnes rögtön ajánlotta a Lennart Frick által vezetett Fripress kiadónak. A fordítás el is készült s meg is jelent. Kertész Imre 2002-ben jórészt ezért a regényéért kapta meg az irodalmi Nobel-díjat.

A fordítónak, **Ortman Máriának**, mert róla van szó, azóta még 30-40 magyar-svéd fordítása látott napvilágot s továbbiak következnek. Rendkívül széles skálán dolgozik; számára nincsenek "nehéz" könyvek. A már említett írókon kívül többek között olyan nevek kerültek eddig terítékre, mint Németh László, Konrád György, Kertész Ákos, Galgóczy Erzsébet, Márai Sándor, Déry Tibor, Nádas Péter, Dragoman György. Habár egész eddigi élete Svédországhoz kötö-

dik, valószínűleg az édesanyjától kapott sokrétű ismerete, tudása a magyar történelemről, kultúráról, mindennapi életéről segíti őt abban, hogy fordításai hűen tükrözik az eredeti mű hangulatát, annak egyéni sajátosságait. Egyik tisztelője szerint az ő fordításában Márai svédül is "márais" marad.

Ortman Hornyánszky Mária ma is Lundban él és dolgozik. Munkájának, tehetségének köszönhetően négy évtizede élvezheti a svéd olvasó saját anyanyelvén a magyar irodalom időszerű termékeit.

Szenté Imre

A bölcs és szerény emberek nem különösebben népes családjához tartozik, annak is egy erősen veszélyeztetett, kihalófélben lévő ágához. Szenté Imre, az egykori lundi diák ugyanis –sokrétű tudása mellett – nótafa is. A stockholmi és tångagärdei magyar összefüvetek elengedhetetlen tartozéka. 8 x-szel a vállán is ő fújja a reggeli ébresztőket s hangszereiből olyan csodálatos régi dallamokat varázsol elő, hogy még a legmegrögzöttebb hétalvó se képes haragudni rá.

70. születésnapján a stockholmi Magyar Ház Közösség verseinek összegyűjtésével s kiadásával köszöntötte. Ebből az alkalomból jelent meg a Magyar Ház Híradója (Sárgaújság) 1993 márciusi számában Szentkirályi Csaga alábbi köszöntője (némi rövidítéssel).

Ki Szenté Imre?

A hazai olvasóközönség az Új Magyarország hasábjain találkozhatott Szenté Imrével, de jelentőségéhez képest sajnos kevésbé ismert otthon. A Pázmány Intézetet végezte Budapesten, a finn-ugor nyelvészeti szakot Lundban. Középiskolai tanár volt Celldömölkön; tanárkodott Ausztriában; magyar nyelvet és irodalmat tanított Finnországban az egyetemen; s végül Stockholmban volt anyanyelvi tanár, majd a Tanárképző Főiskolán az anyanyelvi tanárok magyar irodalom tanára.

Szoltsenyicin Gulág-szigetcsopót című könyvének fordításával vált ismertté a nyugati magyarság körében. Otthon csak azok tudtak erről, akiknek ez nem tetszett és igyekeztek is megtorolni ezt a merészséget. A Nemzetőr Nyelvőr című rovatának cikkei írtá Szenté Imre és az Új Látóhatárnak volt állandó munkatársa. Kalevala fordí-

Szenté Imre „hajnali” ébresztőt fúj egy tångagärdei összefüvetelen

tása 1987-ben jelent meg a Nemzetőr és Nemzedékek kiadásában. Esszéi, nyelvészeti, irodalmi, politikai tanulmányai, előadásai, recenziói, olvasónaplója még kiadásra várnak. (...)

Szente Imre a magyar népzene kiváló ismerője és továbbadója, aki csak tiszta forrásból fakasztja a dalt és tanítványaitól is megköveteli a „tisztaságot”. Szente Imre tiszta és igaz volta, szelíd szigorúsága tiszteletteljes szeretetet ébreszt környezetében, „alattvalóiban”. (...)

Szente Imre sohasem hajhászta a sikert, kitüntetést. (...)

Eddig az idézet. Még ebben a szerény kiadványban sem kívánt szerepelni. Ön-kényes döntésünkért reméljük megbocsát.

Vajta Vilmos

Az emigrációban élő magyarság körében az összetartó erő szempontjából komoly szerep jut s jutott a múltban is az egyes vallási felekezeteknek. Nem volt ez másképp az ide érkező menekültek körében sem. Úgy a protestáns, mint a katolikus egyház lelkeszei vezetésével egyházközösségekbe tömörültek, melyekben az istentiszteletek, misék s különféle összejövetelek – az mellett, hogy lelki támaszt jelentettek a hívők számára - anyanyelvük megtartását segítették, együvé tartozásukat erősítették. Gyakran emberfeletti munkát igényelt a papi szolgálat, hiszen az nem volt helyhez kötött, az egész ország, mi több, Skandinávia területén szétszórott magyarság körében végezték munkájukat, sokszor egyedül. Helyállásuk példamutató mindannyiunk számára.

A magyarországi és svédországi protestáns egyház közötti jó viszony az 1940-es években Ordass püspök tevékenységének köszönhető. Ő küldött ösztöndíjas fiatal magyar teológusokat a svédországi egyetemekre. Közülük Vajta Vilmost mindenképpen meg kell említeni, hiszen a lundi egyetemen végzett tanulmányai döntően befolyásolták későbbi munkásságát.

Vajta Vilmos (1918-1998)

Vajta Vilmos professzor, világhírű Luther-kutató 1918 június 15-én született Kecskeméten. Édesapja Wagner Vilmos, az ottani gyülekezet gondnoka, édesanyja Fébé diakonissza volt. Szülővárosában a református gimnáziumban érettségizett, majd a soproni Teológiai Fakultáson végezte tanulmányait. Lelkesszé avatása után 1941-ben ösztöndíjasként került Svédországba. Uppsalában és Lundban tanult tovább, majd 1952-ben Lundban doktorált. Témája Die Theologie des Gottesdienstes bei Luther (Gudtjenstens teologi hos Luther / Az istentisztelet teo-

lógiaja Luthernál). Még ugyanebben az évben a lundi egyetem docense lett.

Komoly zenei érdeklődésre vall, hogy Zeneművészeti Főiskolára is járt. Az 1947-ben Lundban megalakult Lutheránus Világszövetség keretében különböző feladatokat kapott. 1952-1964 között a Világszövetség teológiai osztályának az igazgatója Genéve-ben, 1964 – 1982-es időszakban pedig a strassburgi Ekumenikus Intézet professzoraként dolgozott.

Közben soha nem feledte, hogy magyar; létrehozta a külföldön élő Magyar Evangélikus Lelkigondozók Munkaközösségét, amelyet két évtizedig vezetett.

1956-ban a forradalom kitörésekor érzésteli előadást tartott Lundban Magyarország s azon belül a magyarországi evangélikus egyház vészterhes sorsáról.

Kiváló diplomata képességeinek köszönhetően jó kapcsolatot tartott fenn úgy a Vatikánnal, mint az anglikán- és a görög-ortodox egyházzal. Csupán a magyarországi kommunista rendszerrel nem tudott szót érteni. Hazájában 15 évig nemkívánatos személynek számított. Rehabilitálása után, 1989-ben a Teológiai Fakultás díszdoktorává avatták s könyveit is kiadták.

Nyugdíjba vonulása után, 1982-ben végleg visszatért Svédországba. Alingsåsban telepedett le, ahol visszavonultan élt 1998-ban bekövetkezett haláláig.*

Nyomdokaiba léptek 1956 után Glatz József, Koltai Rezső, Szigethy Sándor, Kellner Ilona, Molnár-Veress Pál.

Vajta Vilmos

* Helge Brattgård: Vilmos Vajta. Sydsvenska Dagbladet, 1998.10.30.

Wagner Nándor

2001 október 18-án egy "japán" szobrászművész alkotását avatták a Gellérthegyen. A Filozófia kertje nevű szoborcsoporthoz alkotója Wagner Nándor Nagyváradon született, 56 vihara Svédországba sodorta s Lundban letette. Tíz év után, 1967-ban Japánba költözött s további 30 évi alkotó munkával jelentős hírnévre tesz szert. A Filozófia kertje magyarországi avatásával a kör bezárult: a művész visszatért soha nem feledett hazájába, de már csak művében. Ő maga nem élhette meg a hazatérést. 2006-ban pompás könyv jelent meg Magyarországon életművéről.

Filozófia kertje
(Gellért-hegy, Magyarország)

Az alábbi írás elsősorban a lundi éveket idézi. Jó barátja, Szenté Imre lírai, személyes hangvételű visszaemlékezése eredetileg az Új Kéve 2005 októberi számában

jelent meg. A szerző szíves engedelmével, e kiadvány korlátozott terjedelmére való tekintettel, ennek erősen lerövidített változatát közöljük.

Szenté Imre: Reményes idők

A Magyar Írószövetség Tájékoztatójának áprilisi számából értesültem, hogy „a nagyváradai születésű, Japánban elhunyt Wagner Nándor szobrászművész egészalakos József Attila szobrát a Petőfi Irodalmi Múzeumban mutatták be április 5-én. A bronzszobrot a művész özvegye, Wagner Chiyo asszony és az Academia Humana Művészi Hagyatékát Ápoló Alapítvány Nagyváradnak adományozta. Az ajándékot Bíró Rozália Ibolya, Nagyvárad alpolgármestere és Tökés László református püspök vette át.”

Régi, 40-45 éves emlékeket idéztek fel bennem e beszámolók, amikor a hatvanas évek első felében Wagner Nándorral együtt magam is a dél-svédországi hangulatos egyetemi városkának, Lundnak lakója voltam. A lundi magyar egyesületben találkoztunk először, mindketten szerepeltünk mint előadók is. Rokonszenv és barátság fűzött össze bennünket e lundi évek alatt.

Minthogy e szoboravatással kapcsolatban a művészről alig esett szó, előbányásztam régi kacetjaim közül ezt az írásos em-

József Attila
(Nagyvárad)

léket (...). Úgy érzem, tartozom azzal egy régi barátnak, hogy ne hagyjam elkal-
lódni ezt a dokumentumnak beillő riportot.

Wagner Nándor szobrászművésznél

A külső kaputól, mely magától becsapódik a látogató után, félkör alakú, bolto-
zatos folyosó vezet a belső udvaron át a nagy sárga házig (...). Azok, akik e sárga
háznak eresze alatt fészket raktak, kívül élnek a verseny és önzés világán, vagy
legalábbis módjukban van idemenekülni előle.

Évek óta ismerem ezt a két embert, de ma is friss csodálkozással nézem őket.
Igen, még mindig „lábujjhegyen állnak” és hát-
radólnak, egymás szemébe nézve. Egyik sem
akar lazítani az ujjak fogásán, de egyik sem tesz
kísérletet a szemtávolság csökkentésére sem. Az
erdélyi magyar férfi és a japán nő nemcsak az
agyag, acél és az ecset művészei, hanem életmű-
vészek is. A nő halk, finom stílusa egy ősi kultú-
ra nevelési rendszerének tökéletességét dicséri, a
férfié... Azt csak Isten tudná megmondani, mi
mindenen kell egy magyarnak keresztülmennie,
míg nemcsak megérzi, de meg is éli a japánok
bölcsségét (...).

Emlékszem Wagner Nándorra ismeretségünk
első korszakából. Tagbaszakadt volt és bozontos,
mint valami Neptunus. Elválhatatlan barna bőr-
kabátja zsíros falat lett volna holmi ostromlott és
kiéheztetett városban. Dőlt belőle az anekdóta, a
hahota és a pipafüst. Ez már itt volt, Lundban, de
ő még egyre a régi Wagner volt, aki odahaza
vállalatokkal, pallérokkal, minisztériumokkal
győzködött egy múzeumért vagy könyvtárért (mert épített is, nemcsak mintázott
és festett); az a Wagner, aki bronzba álmolta a kommunizmusnak is az öklét mu-
togató József Attilát (...). Ez az ember tudott harcolni – anélkül, hogy embergyű-
lölővé vált volna valaha is. Mikor itt megismerkedtünk, ez a Wagner már csak
külsőségeiben volt ugyanaz. Az erdélyi mimikri kitűnően működött még, bár a
küzdő karok már légüres térben csapkodtak s az alkotott művek, képek-szobrok
mély kétségbeesésről árulkodtak.

Ez a férfi, akivel itt az aprócska konyha asztalkájánál ülök, mégsem kelti egy
megtört ember benyomását. Csak más, egészen más. Nem csak jólápoltsága, vá-

Angyal
A II. világháborúban meghalt
lengyel hősök emlékére
(Lund, Svédország)

lasztékos öltözése, csöndes, higgadt beszéde teszi a különbséget; bár kétségtelenül sokat jelentenek a külsőségek, főleg ha azok a lélek levethetetlen gúnyájává, szinte bőrévé lesznek, amit a japánok mesterfokon sajátítottak el.

Ha egyetlen szóval akarom jellemezni a wagneri szobrászművészetet, az „egyensúly” jut eszembe. (...) Ez a kulcsszó nem pusztá mesterségbeli, művészi programot takar: életprogram is, mondhatnám létkérdés, az önkifejezésnek, ön-megvalósításnak egyetlen módja.

Svédországban akar maradni? – Igen, ha már annyi évet töltött el itt; ideköti különben családjá is, gyermekeiről itt tud legegyszerűbben gondoskodni. Meg aztán szinte mindegy, hol él az ember, ha a munka tölti ki életét, s módja van tervei megvalósítására. – S van módja? – A művész határozott igennel válaszol. A megrendelő elképzelései, a helyi adottságok, a költségkeret: mindez korlát ugyan, de nem béklyó, mint ahogy a reneszánsz művészeit sem bénította meg. S a demokratikus Svédország megyei és városi hatóságai nem rosszabbak az apró itáliai fejedelemségeknél, melyek a reneszánsz művészeit dolgoztatták. Sok jóindulattal, emberséggel találkozott az

Négyalakos szökőkút
(Gävle, majd magányújtemény)

egyszerű munkából lett vezetők részéről. Nehezebb az eset az „akadémikusok”.

Vajon mi vehette rá a Művészkamarát (...) arra a szűkkeblű döntésre, hogy... elutasítsa Wagner felvételi kérelmét? A hivatalos elismerés egyre késik hát, szívósan és anakronisztikusan. Mert hogy lehet visszautasítani egy szobrászt, akinek már tizennyolc szobra áll Svédország különböző városaiban? Az akadémikusok ítéleteiben s azoknak titkos indítékaiban máig annak a Svédországnak áporodott levegője kísért, amelyre Strindberg már 1870 körül kiöntötte epéjét (...). A lundi temetőben is van egy műve, egy wagneri acélangyal, félig felszállóban kőtalapzatról. Madárfeje és felkiáltójel- szerű szárnyai vörösen izzanak fel az alkonyi nap-sugaraktól. A holt madár az egyik, lefelé nyújtott kezében s a diadalmasan ég felé repeső a föltartott másikban elárulja, hogy alkotója nem riad vissza ősi és egyszerű szimbólumoktól. Hagyománytisztelő modernsége inkább Rodinra emlékeztet, mint Henry Moore-ra, akit minden idők legnagyobb szobrászának tart. Nem fél a munkától, merészen vág bele új területek meghódításába. Holtig tanul, mint a jó pap.

* * *

Reményes idöket idéztem föl egy derék emberről, jóbarátról és kiváló művészről. Nem tudtam barátom további sorsáról azután, hogy rászánta magát még egy (utolsó) emigrálásra. Nyilván elege volt Svédországból, de még Európából is. A napokban találkoztam vele újból – a világhálón. 1997-ben hunyt el; alkotásai Japánban, Erdélyben, Magyarországon, Svédországban dicsérik alkotó zsenijét.

Végezetül – talán utolsó– fényképe alatt hadd álljanak magyarságáról vallott szép sorai:

„Az én működésem itt is a magyarság hitelképességére törekszik. Én hiszek a munkám fontosságában. Biztos vagyok abban, hogy a hazám javát szolgáltam munkámmal. Széchenyi István útján kell járni, ha élni akar a Nemzet! Annyi szenvedésből és megalázó ostobaságból kiútra van szükség! Hiszem, hogy munkám egy kis lépés ebben az irányban.”
Wagner Nándor

Wagner Nándor

Vendégeink voltak

Időpont	Név	Megjegyzés
1957-1966	Somogyi László	<i>Magyarország gazdasági reformja</i>
1957-1966	Hübner Egon	<i>Egyiptom építésze</i>
1957-1966	Erdős Tünde	<i>A magyar zene története</i>
1966.10.23.	Dr. Tóth János, Genéve Poul Sørensen, Dánia Telmányi-kvartett, Dánia Szente Imre	<i>A forradalom diadala (a forradalom 10 évfordulóján)</i>
1971.3.19.	Gábor Áron	<i>Író-olvasó találkozó</i>
1972.10.6.	Szilágyi Domokos, Majtényi Erik	<i>„Sajtóértekezlet” - vers 1956-71</i>
1973-	László Katalin	<i>Színművésznő</i>
1974.3.15.	Pálházi József	
1974	Dr. Fábri Mihály	
1975. 5.7.	Szörényi Éva	<i>Malmőben</i>
1983.4.27.	Budapesti Orfeum	<i>Benedek Miklós, Császár Angéla, Szacsavay László</i>
1984.4.17.	Budapesti Vígyszínház	<i>Halász Judit, Balázs Péter, Gyarmati István</i>
1981.11.26.	Magyarországi küldöttség	
1985.4.11.	Debreceni Kodály-kórus	<i>(leánykar)</i>
1985.10.20.	Budapesti Vidám Színpad	<i>„Együtt ameddig bírjuk” Straub Dezső, Pálos Zsuzsa, Nádas Gábor, Lombos A.</i>
1986.10.8.	Felföldi Anikó, Angyal János, Hormai J. Körmendi Vilmos	<i>Színház</i>

Időpont	Név	Megjegyzés
1987.3.14.	Kishonti Ildikó, Ötvös Csilla, Bende Zsolt, Oláh Ferenc	<i>A Lundi magyar Kultúrfórum 30 éves évfordulója</i>
1988.3.5.	Thinsz Géza	<i>Író-olvasó találkozó</i>
1988.10.15.	Budapesti kabaré (?)	
1988.12.4.	dr. Fülöp Mihály történész	<i>„Erdély és a nagyhatalmak”</i>
1989.3.15.	Csengei Dénes	<i>Politikus</i>
1989.5.27.	Jancsó Adrienne	<i>„Kincses Kolozsvár”</i>
1989.6.4.	Csoóri Sándor	
1990.2.?	Bródy Sándor	<i>A Kapu főszerkesztője</i>
1990.3.4.	Berki András	<i>Irodalmi est (Karinthy, Villon)</i>
1990.3.15.	Tollas Tibor, München	<i>Író-olvasó találkozó</i>
1990.4.7.	Budapesti kabaré	<i>„Ketten egy ellen” Csala Zsuzsa, Straub Dezső, Forgács Gábor, Albert D.</i>
1990.4.18.	Grendel Lajos, Pozsony	<i>Író-olvasó találkozó</i>
1990.9.23.	Illyés Kinga	<i>Szavalóest</i>
1990.10.23.	Banner Zoltán	
1991.3.13.	Kaláka együttes	<i>Gyermekműsor</i>
1991.3.25.	Borbély Imre, Csép Sándor, Enacke Smaranda	<i>Erdélyi helyzet</i>
1991.4.25.	Entz Géza kormányképviselő	<i>Magyar-magyar kapcsolatok</i>
1991.4.28.	Stubert György	<i>A moldvai csángók</i>
1991.5.25.	Pozsonyi magyar újságírók focicsapata	

Időpont	Név	Megjegyzés
1991.5.26.	Borbás Józset	<i>A magyar rovásírás kialakulása</i>
1991.8.24.	Dr. Sebők Zoltán, Rév-Komárom	<i>A felvidéki magyarság helyzete</i>
1991.10.4.	Szombathelyi Gyula	<i>Konzul</i>
1991.10.11.	Varga Vilmos, Nagyvárad	<i>Irodalmi est</i>
1991.10.23.	Takács Péter	<i>Szemtanú emlékei a forradalomról</i>
1991.11.15.	Matuska Márton	<i>A jugoszláviai magyarság, a 44-es tragédia</i>
1992.3.22.	Venyige néptáncegyüttes	<i>Székelyudvarhely</i>
1992.4.23.	Botár Edit erdélyi festőmű- vész	<i>Kiállítás</i>
1992.5.16.	Buzánszky, Grosics, Hidegkúti	<i>Pozsonyi magyar újságírók labdarú- gócsapata</i>
1992.5.24.	Tökés László	<i>Erdélyi református püspök</i>

Venyige néptáncegyüttes

Kaláka együttes

Időpont	Név	Megjegyzés
1992.10.10.	Szigligeti Színház, Nagyvárad	„A nő szívét ki ismeri...”
1992.11.1.	Duray Miklós, Pozsony	<i>Felvidéki emberjogi harcos</i>
1993.3.21.	Dr. Hodi Sándor, Tóth Erzsébet	<i>A Vajdasági Magyarok Demokrati- kus Közösségének alelnöke, marosvásárhelyi népdalénekes</i>
1993.5.2.	Boráros Imre, Rév-Komárom	<i>Jókai Színház</i>
1993.4.13.	Huzella Péter, Kaláka Zalán Tibor	<i>Garbonciás Péter</i>
1993.10.10	Marosvásárhelyi Magyar Színház	„Nem félünk a farkastól”
1993.10.30.	Kardos Béla, Ausztrália, MVSZ	<i>56-os emlékezés</i>
1993.12.4.	Szente Imre	<i>A szerelmi tárgyú magyar népdalok</i>
1994.1.28.	Högye Zsuzsa, Kocsis István	<i>Kocsis István: A megkoszorózott. Jászai Mari monodráma. A magyar- ellenes történelemhamisítás</i>
1994.3.18.	Sinkovits Imre, Vitai András	„Lélekben összenőve”
1994.4.23.	Erdős Irma	<i>Szavalóest</i>
1994.5.6.	Kisfalussy Bálint és Lehel (12 éves)	„Madárlátta adjonisten”
1994.8.26.	A kanadai magyar tanítók színtársolata Dupka György, Kárpátalja	
1994.10.2.	Székelyudvarhelyi Népszínház	<i>Zenés kabaré</i>

Időpont	Név	Megjegyzés
1994.10.21.	Tófalvi Zoltán, Dr. Csihák György, Zürich (Magyar Történelmi Egye- sület)	<i>Az 56-os forradalom következményei Erdélyben Egy középkori rendezés terve</i>
1995.3.10.	Dr. Varga Mihály, Fekete Gyula	<i>Szellemi védegylet Író</i>
1995.4.30.	Koncz Gábor	<i>Előadóest Malmőben: „Gyorsvonat”.</i>
1995.5.12.	Berecz András	<i>Zenés előadóest.</i>
1995.10.11	Csata Attila, Göteborg	<i>A magyarok nyomában - útibeszámoló</i>
1995.10.28	Csúcs Sándor	<i>Emlékezés 56-ra.</i>
1996.9.29.	No Comment együttes	
1996.11.22.	Békés megyei Jókai Színház	<i>Alexej Arbuzov: Kései találkozás</i>
1997.9.27.	Sára Sándor	<i>A Duna-TV igazgatója</i>
1996.10.5.	Barozda népzenei együttes	
1997.10.25.	Kovács István	<i>Az egyesület 40 éves évfordulóján</i>
1997.12.?	Dr. Mohácsi István, Győri Péter	<i>Magyarország svédországi nagykö- vete, konzul</i>
1999.2.14.	Békéscsabai Színház	<i>„Egy részeg éjszakája” zenés kabaré</i>
1999.3.14.	Katona Tamás történész	
1999.10.22.	Pálffy Margit Borbádi Gyula	<i>Színművésznő Történész</i>
2000.3.19.	Görömbei András, Nagy Gáspár, Teleki Júlia vajdasági író	

Időpont	Név	Megjegyzés
	A nagyvárad Matyi Műhely	<i>Bábszínház</i>
2000.10.15.	Hegyalja Hagyományörző Egyesület	<i>Sátoraljaiújhely</i>
2000.10.29.	Jókai Anna	
2001.3.9.	Hermann Róbert történész Forgó Rózsa citeraegyüttes	<i>Hadtörténeti Múzeum Nyíregyháza</i>
2001.9.23.	Marosvásárhelyi Nemzeti Színház	<i>Gruppen-hecc</i>
2001.10.27.	Tófalvi Zoltán	
2001.11.9.	Ifjú Szívek néptáncegyüttes, Pozsony	<i>Malmöben</i>
2001.11.29.	Marosvásárhelyi bábszínház	
2002.2.24.	Hargita	<i>Csikszeredai Állami Népi Együttes: Múltunk, jelenünk, jövőnk</i>
	Dévai Nagy Kamilla	<i>Krónikásének zeneiskola diákjai</i>
2002.3.23.	Fábián Mihály & Zita	<i>Bábszínház</i>
2002.9.13.	Marosvásárhelyi Nemzeti Színház	<i>Tompa Miklós társulat, Görgei: Komámasszony, hol a stukker?</i>
2002.10.25.	Wittner Mária Zerkula János, Fikó Regina Sánta Ferenc, Varga Zsuzsa Kenéz Ágnes festőnő	<i>56-os halálraitélt Csángó népzeneészek néptáncosok kiállítás</i>
2002.12.?	Keljfeljancsi Komédiás Kumpánia	<i>Kolozsvári bábszínház</i>
2003.3.8.	Csopaki néptáncegyüttes	
2003.4.4.	dr. Szőke László	<i>Magyarország svédországi nagykövete: Magyarország és az Unió</i>

Időpont	Név	Megjegyzés
2004.9.10.	Kolozsvári Magyar Opera	<i>„Emlékszel még...”</i>
2004.10.18.	Vanek Béla	<i>56-os megemlékezés</i>
2004.11.29.	Marosvásárhelyi Tamacisza Társulat	<i>bábszínház</i>
2004.3.21.	dr. Szakály Sándor, Barkó Judit Sziváczky Katalin	<i>Duna TV</i> <i>A szabadkai színház művésznője</i>
2004.10.2.	Burányi Gyula	<i>A motorozás magyarországi története</i>
2004.10.23.	Póka Viktor	<i>56-os visszaemlékezés</i>
2004.10.31.	M. Kiss Sándor történész, Kalocsai Andrea Duna TV	<i>56-os megemlékezés</i>
2004.11.6.	Lázár Ervin	<i>A koppenhágai Hamvas Béla Kör vezetője</i>
2004.11.13.	Tar Károly író	<i>A SMOSZ 30 éve</i>
2004.11.20.	Dr. Békássy Albert főorvos	<i>A köldökszinór-vér</i>
2004.11.27.	Hellstam Dagmar	<i>Nyugat-kelet határán. Ukrajnai útbeszámoló 1. rész</i>
2004.12.4.	Keljfeljancsi Komédiás Kumpánia	<i>Kolozsvári bábszínház: Lúdas Matyi</i>
2005.1.22.	Karl-Gustav Wahlund főiskolai tanár	<i>magyar és svéd népzene</i>
2005.3.6.	Kalocsi Andrea, Mezei Zoltán, Pataki András	<i>A győri Forrás színház</i>
2005.4.9.	Hellstam Dagmar	<i>Nyugat-kelet határán. Ukrajnai úti beszámoló 2. rész</i>
2005.4.19.	Kolozsvári Állami Opera	<i>„Csókban van csak ifjúság”</i>
2005.5.14.	Ortman Mária műfordító	

Időpont	Név	Megjegyzés
2005.9.20.	A beregszászi Illyés Gyula Színház	<i>Tóték</i>
2005.10.9.	Somi József	<i>A lundi városi könyvtár</i>
2005.10.15.	Pfeifer Iván helytörténész	<i>Staffanstorp középkori templomai</i>
2005.10.27.	Jánosi Antal filmrendező	
2005.11.12.	Pétery Zoltán	<i>Görömbei: Népi írók és a szárszói konferencia</i>
2005.12.3.	Matyi Műhely	<i>Nagyvárad báb színház: A hókirálynő</i>
2006.2.23.	Schöpflin György politológus	<i>EU-parlamenti képviselő: Úniós lehetőségek és buktatók</i>
2006.2.25.	Zsóka Lajos	<i>Időszerű jogi kérdések</i>
2006.3.11.	Berecz András Szabó András	<i>„Bízd a jövődökre érdemed jutalmát”</i>
2006.3.18.	Benkő Gábor	<i>A lézer</i>
2006.5.21.	Buzás László	<i>„A szekuritáté karmai között” Író-olvasó találkozó</i>

Drab Károly

Karl-Gustav Wahlund

Időpont	Név	Megjegyzés
2006.4.30.	Az Öves néptáncegyüttes	<i>Marosvásárhely</i>
2006.9.8.	Pipacsok néptáncegyüttes	
2006.10.21.	Kristian Gerner történész Tove Klette helyi politikus a Ijunga-i Petőfi-egyesület énekara	<i>Az 56-os forradalom 50 éves évfor- dulója</i>
2006.12.2.	Csillag János, Drab Károly, Kasza Imre, Tar Károly	<i>Az Ághegy 2. és 3. kötetének bemutatója</i>
2006.12.3.	Fábián Mihály, Sinai György	<i>Bábszínház</i>
2007.2.11.	Dancs Annamari énekesnő	<i>Koncert</i>
2007.3.10.	dr. Cselényi László Csanaky Eleonóra Haraszi Mária	<i>A Duna TV elnöke Pozsony Pozsony</i>
2007.4.14.	Szász Pál	<i>A mobiltelefon</i>
2007.4.21.	Komlós Attila	<i>Időszerrő magyarságproblémák</i>
2007.4.22.	Écsi Gyöngyi, Hetény, Szlo- vákia	<i>Bábjáték</i>
2007.4.28.	Thália Színház, Kassa	<i>Camoletti: Leszállás Párizsban</i>
2007.10.6.	Vincze Viktória	<i>Perui útbeszámoló</i>
2007.10.20.	Deák Ernő történész Beregszászi Olga dalénekes	<i>56-os megemlékezés</i>
2007.11.10.	Hoffmann Monika dalénekes Bödöcs Tibor humorista Teleki Gergő zongoraművész Jónás András zenész Forrás néptánc együttes	<i>A Lundi Magyar Kultúrfórum 50. évfordulója</i>
2007.12.6.	Bartos Csaba, Kelemen Csongor, Kolozsvár	<i>Igazságos Mátyás bábszínház</i>

50 år - En resa i tiden

Historieberättandets eviga dilemma är att källmaterial saknas eller att sådant material förekommer endast sparsamt. En tumregel vid historieskrivandet är att efterkonstruerade dokument som berättar om tidigare händelser skall ge vika för samtidsdokument, mest för att undvika inbördes konflikt mellan innehållen. Det är också ett faktum att det ofta finns många fler nutidsdokument än samtidsdokument. Att berättelsen skall vara objektiv är ett önskvärt krav, men också ganska naivt, eftersom berättelsen tillhör människan, d v s subjektet. Pålitligheten i efterhand berättande dokument kan alltid ifrågasättas, men vid bedömning av sannolikheten och 'äktheten' i en berättelse är det berättarens avsikter som gäller. Man sticker ut hakan när man försöker hävda fakta efter egen tolkning, men det är historieberättarens privilegium att med hänsyn till andra källor lägga fram sina argument så som han eller hon finner de rätt.

Andras kommentarer bör beaktas, men åsikterna behöver inte användas eller ens delas av alla. Historien som man berättar, själva narrativet, är en egen tolkning av händelseförloppen som berättaren samlar på sig av andras berättelser. Det är berättaren som fogar ihop delarna till en helhet där den egna perceptionen av verkligheten och den egna övertygelsen vinner alltid över andras.

Detta stämmer även för vår del, när vi nu vill försöka beskriva verksamheten under de 50 år som Ungerskt Kulturforum i Lund har funnits. Läsaren kanske inte har samma uppfattning om hur denna historia har tagit form, det är dock givet att många berörda har bidragit till dess perception. Dessa berördas berättelser och minnesbilder har hjälpt den att få sin slutgiltiga utformning. Alla som har bidragit att forma historien av Ungerskt Kulturforum i Lund har varit till stor hjälp, och författarna till den ungerska och svenska texten önskar tacka alla dessa människor för deras bidrag. Ambitionen med skriften har varit att informera, att väcka intresse och att ge olika nya uppslag till tolkningen av den lundensiska ungerska kulturföreningens historia.

Man bör också tillägga att p g a de begränsningar vi har inom ramen för denna skrift, finns det ingen möjlighet att berätta om alla detaljer från händelserna under dessa 50 år. Tack vare den globaliserade världens tekniska möjligheter som internet erbjuder idag, kan dock detaljerna läsas av den som är intresserad. En historisk betraktelse, en berättelse om händelser under en längre tid, kan ses som en resa. Vi hoppas vi kan ledsaga er i en sådan resa som Ungerskt Kulturforum i Lund har gjort under ett halvt sekel.

Historisk betraktelse över Ungerskt Kulturforum i Lund

Resan började för 50 år sedan i år, när flyktingar brådstörtat flydde från Ungern efter det blodiga upproret mot Sovjet på hösten 1956.

De tog sig under svåra umbäranden över gränserna och hoppades på ett finna ett bättre liv för sig och sina barn någonstans i världen. Många tusen hamnade i Sverige, spridda över olika delar i landet; några hundra av dem landade så småningom i Lund.

För att kunna behålla kontakten med varandra, beslutade några ungerska flyktingar att bilda en förening under ledning av *József Dombay*, sedan ytterligare en, under ledning av *László Somogyi*. De två första lundaföreningarna kompletterade varandra väl och deras målsättning angav inriktningen för föreningslivets verksamhet, som inte skulle ändras i sak senare heller. Verksamheten var i huvudsak kulturell och det fanns egentligen två huvudstråk, eller trådar, att följa. Den röda tråden i verksamheten tvinnades av två trådar: den ena tråden, den interna, riktade sig mot att till att börja med ge stöd, ofta akut, åt ungrarna i förskingringen, både i Sverige och internationellt. Den andra tråden stod för brobyggandet mellan ungrare och samhället. Dessa två målsättningar inom föreningen efterlevdes ganska konsekvent under de efterföljande åren.

Ganska tidigt, redan under det första decenniet inträffade några större förändringar i föreningen; några händelser var tragiska, såsom *József Dombays* död 1968, och 13 år senare andra ordföranden, *János Muhis* fränfalle. Han var en mycket populär ledare och han saknades av medlemmarna, som egentligen var vänner sammanförda av den svåra tidens umbäranden. Vardagen tog dock så småningom överhanden och nykomlingarna började skingras i sin iver att hitta arbete. Många av grundarna lämnade Lund men även medlemmarna byttes ut allteftersom tiden gick.

Det tog ganska lång tid, drygt tio år, innan föreningslivet tog fart igen på 80-talet. *Katalin László* tog på sig ordföranderollen och fick igång verksamheten med olika kulturella aktiviteter. Vid denna tid fanns det en inte alltför stor men trogen skara medlemmar och föreningslivets verksamhet lunkade på tills nästa stora händelse med stora konsekvenser för föreningen inträffade.

Förändringar i medlemskapet

Flyktingarna från '56 efterföljdes på 60-70-talet av ett mindre antal immigranter från Ungern. I slutet av 80-talet kollapsade det politiska systemet i Centraleuropa, och detta resulterade i nya ungerska flyktingströmmar till Sverige, denna gång från Transsylvanien (Rumänien). En grupp av dessa transsylvanska ungerska flyktingar hittade vägen till Sverige och tillförde lite friskt blod även i

föreningslivet i Lund. Nykomlingarna tog kommandot över föreningens verksamhet och aktiverade föreningslivet igen. I o m EU-utvecklingen får man räkna med att detta var den sista större ungerska invandringen till Sverige. De ungerska invandrarna har funnit sig till rätta i Sverige, antalet första flyktingar från '56 har tyvärr minskat under åren, men deras ättlingar finns kvar och många av dem för den ungerska traditionen vidare: nu med allt djupare rötter i den skånska myllan. Människor och aktiviteter har ändrat karaktär under 50 år, men det finns några aktiviteter som har utgjort stommen av föreningens verksamhet.

Under de följande femton åren hade *Oszkár Lázár, László Ajtony, Katalin Henriksson, Gabriella Aluuan och Kálmán Boross* hand om ordförandeskapet i föreningen.

Grundläggande aktiviteter

Med tiderna förändras även människorna och därmed också deras intressesfär. Vissa grundläggande ungerska traditioner har dock förblivit givna inom föreningen. Den ena stadiga traditionen är att dansa och lära ut ungerska folkdanser, den andra är barnaktiviteterna.

Folkdans har varit med sedan 80-talet: kurser och uppvisningar har alltid anordnats inom föreningen. De två initiativtagarna var *Katalin László* och *Dagmar Hellström* som började med folkdanskurser på 80-talet. Att dansa ungerska danser har lockat många under åren: en riktig brobygggarverksamhet har det blivit, eftersom förutom ungrare även svenskar har lockats av den. Förnöjsamt kan vi konstatera att ungerska folkdanser fortfarande dansas och uppvisningar sker fortlöpande. Det är *Béla Fodor* som för denna tradition vidare.

Barnaktiviteterna har haft många ledare under de 50 åren: idag är det *Katalin Boross*, med hjälp av andra, som står för denna verksamhet. Att hålla de ungerska traditionerna hos de minsta vid liv ses som en viktig uppgift. De ungas personliga utveckling främjas av att förstå föräldrarnas kulturella bakgrund, men även av att förstå det svenska samhället. Föräldrarnas kultur är en viktig del i barnens utveckling vilket underlättar att de förhoppningsvis tar över stafettpipen när de äldre inte förmår längre.

Verksamheten under 90-talet har omfamnat en mycket uppskattad tradition med kulturella inslag. Det handlar om besök av s k 'kulturbärare' från resp. hemländer. Det har alltid varit ett stort nöje att hälsa gäster som *Zsuzsa Csala, Kamilla Dévai Nagy, Miklós Duray, Laura Faragó, Regina Fikó, Ágnes Kenéz, István Kovács, Imre Sinkovits, Sándor Sára, László Tőkés, András Vitay, Mária Wittner, János Zerkula* – bara för att nämna några – välkomna. Det var många teaterföreställningar, sånger, föredrag och samtal de hade med sig i bagaget. Detta gav tillfälle även till närmare personliga kontakter, då medlemmarna ofta bidragit

till att ordna med de praktiska arrangemangen i samband med dessa besök. Besökarna har inte bara underhållit ungrarna i Lund, de har också underlättat kontakthållandet med de gamla hemländerna i tider då möjligheterna till att hälsa på där 'hemma' fortfarande var små.

Ett ständigt återkommande tema är att fira de nationella högtiderna: särskilt minnet av '56-revolten vårdas, jämte nationaldagar, som 15 mars, Påsken och Julen. Dessa senare har stor betydelse i att föra traditionerna vidare bland barnen.

Ett särskilt tack riktas till Lunds Kommun som alltid har varit tillmötesgående i sina möten med den ungerska föreningen och stött dess verksamhet.

Till sist

Med nya tider kommer nya utmaningar, krav och förväntningar. Karaktären i Forums arbete har under åren förändrats, men detta är nödvändigt och naturligt. En ny generation har vuxit upp och det politiska klimatet i Europa har förändrats i grunden. Kontakten med föräldrarnas gamla hemländer och känslan för värdena i den ungerska kulturen har ändrat natur. Vi äldre ungrare kan bara hoppas att intresset för dessa värden kan hållas levande hos de yngre och att vi kan överlämna lite av den kultur och mentalitet som har format oss och vår identitet. Trots allt är de en del av de yngres identitet, som håller på att formas i Sverige i symbios med den svenska kulturen.

Må det skapas en trygg och säker framtid för dem, så som deras föräldrar än gång hoppades på.

A törzshelyek

1. Tomegapsgatan 15
2. Tornavägen 3
3. Kastanjegatan 7
4. Bredgatan 5

5. Winstrupsgatan 3
6. Bantorget/Nygatan
7. Stora Gråbrödersgatan 13

A törzshelyek

1. Tomegapsgatan 15

2. Tornavägen 3

3. Kastanjeatan 7

4. Bredgatan 5

5. Winstrupsgatan 3

6. Bantorget/Nygatan

7. Stora Gråbrödersgatan 13

Tartalom/Innehåll

Előzmények.....	7
Bevezető.....	10
1957-1965.....	13
1966-1981.....	15
1982-1989.....	19
1990-1994.....	23
1995-2007.....	27
Portrék.....	38
Hornyánszky család.....	39
Szente Imre.....	41
Vajta Vilmos.....	42
Wagner Nándor.....	44
Vendégeink voltak.....	48
50 år - En resa i tiden.....	57
Historisk betraktelse över Ungerskt Kulturforum i Lund.....	58
A törzshelyek.....	61

